E. i B. ŠPOLJAR

MI PUTUJEMO

OMLADINSKA KNJIŽNICA MATICE HRVATSKE

J. Kraft.

OMLADINSKA KNJIŽNICA MATICE HRVATSKE
KOLO I. — SVEZAK 3. — NIZ a.
UREDNIK: MIRKO JURKIĆ

EDUARD i BRANKO ŠPOLJAR

M I P U T U J E M O . . .

TISAK „TIPOGRAFIJE" U ZAGREBU

EDUARD i BRANKO ŠPOLJAR

MI PUTUJEMO...

ZAGREB 1941

IZDANJE MATICE HRVATSKE

OMLADINSKA KNJIŽNICA MATICE HRVATSKE

Niz a. namijenjen je djeci do 11—12 godina.

Niz b. namijenjen je mladeži do 15—16 godina.

CRTEŽE IZRADIO WALTER NEUGEBAUER

PREDGOVOR ZA MALE ČITAOCE

Na prednjem zidu svake naše učionice nalazi se dnevnik rada. To je raspored sati. Nema đaka, koji nije primijetio i čitao taj raspored. Taj arak se brižljivo pribija na zid. Na njemu su ispisani svi predmeti. Ispisano je točno sve, što će đak učiti i što će raditi. Nanizani su predmeti od vjeronauka do čitanja. Svakom predmetu određeno je po nekoliko sati tjedno. Jednom više, drugom manje, već prema potrebi. Najviše ih ima hrvatski jezik, pa računstvo, povijest i zemljopis. To su glavni predmeti, pa ih valja i najviše učiti. Pjevanje i tjelovježba također su na rasporedu. I to valja. Jer i tijelo treba vježbati i progibati nakon dugog mirovanja i učenja. Bez zdravog tijela nema ni zdravog duha. To su rekli već stari Latinci. Sve to valja, sve je to korisno.

No, ipak taj naš zidni školski raspored nije potpun. Na njemu nečega nema. Nema onoga, što bi oživjelo cijeli raspored. Nema onoga, čemu se vi, dragi čitaoci, tako veselite, nema određenog vremena za čitanje pripovijedaka. Malo je škola, gdje na rasporedu, recimo za srijedu, piše: Popodne od 3 sata do 5 sati čitanje pripovijesti. Toga nema ili ima vrlo malo. Da, dragi čitaoci, na rasporedu nema

čitanja, nema tog predmeta, koji ti otkriva ljepotu, opisuje ljude i događaje i pruža ti zabavu i pouku. Nema određenog vremena, u kojemu bi ti uživao čitajući nove i nove priče i pripovijesti, žive opise i lijepe hrvatske narodne pjesme. Koliko bi vas đaka zavoljelo knjigu, samo kada bi se u školi privikli na čitanje lijepih knjiga!

U naprednim zemljama već pučke škole imaju svoje đačke čitaonice. U te čitaonice dolaze svi đaci s učiteljem. Čita se tjedno po dva i po više puta. Đaci, koji osobito vole knjigu, dolaze na čitanje svaki dan poslije škole. Čitaonica je uvijek otvorena, pa i zimi. Tada je još udobnija, jer je topla. I dok vani, po smrznutim prozorima, svira hladan i neugodan zimski vjetar, đački prstići marljivo prevrću stranice, oči su im uprte u slova, a duše im pune očekivanja. Katkad po nekoliko đaka čita zajedno jednu pripovijest. Kad dovrše, razvežu se mali jezici i nastane živ razgovor. Glave su im pune raznolikih slika i događaja. Neki i crtaju ono, što su čitali. Dok jedni vole čitati pripovijesti i priče o velikim junacima i junakinjama, dotle drugi čitaju o ljepotama domovine, o narodnoj junačkoj prošlosti i o znamenitostima po svijetu. I jedni i drugi bogate svoju dušu. Uče se pripovijedati i pisati. Uče se slagati rečenicu do rečenice. Pismo im teče sve glađe, rečenice su im sve ljepše. Oni misle i pišu sve bolje.

Takvi će se veseliti jednom, kad im ljudi kažu: »Taj je mladić načitan. Lijepo govori i valjano misli«. A načitan se čovjek pozna, kao i upaljena svijeća u mraku.

Čitajte i vi, mladi prijatelji. Pa kad vam ljudi kažu, da ste načitani, onda znajte, da vas poštuju i cijene. Rekli su vam drugim riječima, da imate znanja, ali su vam rekli i to, da vam je knjiga prijatelj. A komu je knjiga prijatelj, taj će uvijek imati dobra učitelja, i kad više ne bude išao u školu.

Vi znate, koji je to učitelj.

To je dobra i lijepa hrvatska knjiga.

Takve knjige pruža vam o svojoj stotoj godišnjici »Matica Hrvatska«.

1.

VLADIMIROVA PRVA ŽALOST

Vladimir je stanovao s roditeljima u lijepoj kućici s vrtom u Kustošiji. Bio je to malen dječarac, plave kose i veoma vragoljast. Još jednu godinu, i on će poći u školu. Teško je bilo doznati od njega, da li se veseli toj promjeni. Rekli bi, da nije na to ni mislio, već se je bezbrižno igrao s bratom Eduardom. U svijetu je još na mnogim mjestima vladao rat. Grad je bio pun šarenih vojničkih odora raznih vojnika i časnika svih narodnosti. Bilo je tu i Kineza, koji su žute boje i malih sitnih očiju. Njih se je Vladimir najviše plašio. Otac njegov bio je također još u časničkoj odori, a služio je u Trstu, u velikom gradu, koji se danas nalazi u Italiji. On bi dolazio skoro svaki tjedan kući krcat lijepim igračkama i slatkišima. Svaki put, kada bi odlazio, potrčali bi Vladimir i Eduard do željezničke pruge i tu bi čekali, dok prođe vlak, domahujući svom ocu rupčićima, ručnicima i svime, što bi ponijeli od kuće.

Jedne subote i opet je otac došao iz Trsta u lijepoj odori i pun darova. Dječaci su ga veselo dočekali, vješajući mu se oko vrata, a zatim pregledali darove i opet k njemu dotrčali radosni i zadovoljni. A majka ih je veselo gledala, bdijući nad njima pažljivo kao lavica nad svojim mladima. Taj dan uveče sjedili su roditelji u sobi i razgovarali, a Vladimir i Eduard su razvukli po kuhinji sve igračke i igrali se uz veliku galamu. Roditelji su se u sobi dogovarali, kako će rano ujutro poći zajedno u Trst i povesti Eduarda, dok će Vladimir ostati da spava, jer je mlađi, te ne može na tako dalek put. Jadni mali Vladimir, da je znao, što se u sobi sprema, sigurno ne bi ovako veselo galamio pomičući olovne vojnike na juriš protiv konjanika.

Ujutro rano, dok je Vladimir još spavao najtvrđim snom, spremili su se njegovi roditelji na put obukavši u tišini Eduarda. Nešto kasnije već su bili na kolodvoru i udobno se smjestili u vagon.

— Ja mislim, da nije lijepo, što smo ostavili Vladimira sa djevojkom u kući — reče majka zabrinuto.

— Malo će plakati, pa će biti dobro — odgovori otac.

— Ipak smo mu trebali reći, da idemo, i probuditi ga prije odlaska.

— Sada je već prekasno — odgovori otac također zabrinuto. — Za nekoliko časa odlazi vlak.

Majka je zašutjela, ali se na njezinu zabrinutom licu vidjelo, kako razmišlja o Vladimiru, koji je još sigurno spavao dubokim snom.

Malo zatim, pošto su roditelji i Eduard otišli od kuće, probudi se Vladimir i pogleda kraj sebe na prazno bratovo mjesto. Počne dozivati brata, oca i majku, ali mu se nitko nije odazvao. Onda skoči s kreveta i potrči u kuhinju:

— Marice, gdje je tata?

— Jutros je otputovao.

— A mama?

— I ona.

— A gdje je moj brat?

— Njega su poveli sa sobom.

— A kuda su otputovali?

— K tati u Trst.

Kad to čuje, potrči Vladimir u sobu i počne se brzo oblačiti plačući na glas. Za nekoliko časaka bio je već obučen, te je trčao u kuhinju, da potraži metlu i ručnik.

— Što će ti metla i ručnik? — pitala ga je djevojka u čudu.

— Idem do pruge, pa ću im mahati.

— E baš će te oni vidjeti!

— Moraju me vidjeti. Svakako će me vidjeti. Ali me nisu smjeli ovako prevariti i ostaviti.

Uzeo je metlu i ručnik i potrčao prema pruzi. Začas je bez daha dotrčao do pruge, koja je prolazila nedaleko njihove kuće, i nestrpljivo očekivao vlak. Za nekoliko časaka pokaza se velika crna lokomotiva teško sopćući. Još je išla prilično polako, kao da se tek vježba i pripravlja za divlju trku po tračnicama. Vladimir je gorio od nestrpljivosti. Hoće li ga vidjeti? Možda će ga i čuti, kad bude vikao. Ta su ga pitanja mučila. Lokomotiva je polako prilazila, a Vladimir je već mahao i metlom i ručnikom. Već u drugim kolima vlaka opazi na prozoru majku, koja je zabrinuto gledala prema kući, ali je u taj čas spazila Vladimira sa metlom i ručnikom.

— Sinko! — viknula je snažno, da nadviče huk lokomotive.

— Mamo! Mamice! — odazove joj se Vladimir.

— Budi dobar i oprosti mi, što smo te ostavili samog.

— Bit ću dobar! — dovikne joj Vladimir, trčući i mašući.

Vlak je išao sve brže, a Vladimiru pomalo malaksaše i noge i ruke. Zastao je i još jednom mahnuo metlom i ručnikom, prateći pogledom kola, iz kojih

je virila glava njegove majke. Vlak je odjurio, a Vladimir ostao još neko vrijeme kraj pruge i mislio na majčine riječi: — Oprosti, što smo te ostavili samog!

Bilo mu je milo, što je to majka rekla. Dapače, tako mu je bilo milo, da im je već sve oprostio i već se pomalo veselio darovima, koje će mu donijeti. Prebacio je metlu preko ramena, a ručnik oko vrata, i polako pošao kući pjevušeći pjesmicu, koju ga je majka naučila.

2.

U AMERIKU!

Zima je. Čitav grad je pokriven snijegom. Rat se je svršio. Ljudi su išli za poslom. Vladimirova obitelj preselila se u grad u Vlašku ulicu. Otac Vladimirov nije više nosio vojničke odore, a to je ispočetka žalostilo i njega i Eduarda, jer su se bili navikli da ga gledaju sa sabljom. Po čitave dane hodao je otac po gradu i tražio namještenje. Trebalo je raditi i zasluživati, da se živi, a valjalo je hraniti i oblačiti djecu. Jedne večeri, poslije uzaludnog traženja, vratio se je otac kući nekako veseliji i vedriji. Čim je došao, dozvao je majku u sobu. Vladimir i Eduard se također potiho došuljaše za njima, osje=

ćajući, da se sprema nešto važno. Otac je sjeo za stol, a majka se naslonila leđima na peć, da se ogrije.

— Slušaj, ženo! — reče otac nekako ozbiljno. — Odlučio sam, da odemo iz Zagreba.

— A kuda? — začudi se majka.

— Sastao sam se s prijateljem, pa mi reče, da on i njegova obitelj odlaze u Ameriku.

— S kojim prijateljem? — zapita majka radoznalo.

— Znaš ga. To je Petrović, moj drug iz rata.

— Znam i njega i njegovu ženu — odgovori majka.

— Eto, on odlazi za mjesec dana s obitelju u Ameriku, pa je i mene nagovarao, da pođem. Kaže, da će nam biti ljepše, ako pođemo zajedno. A ja sam mu obećao, da ću još večeras govoriti s tobom, jer će on sutra doći ovamo. Šta misliš o tome? Bi li imala hrabrosti da pođeš sa mnom i s djecom preko oceana?

— Ako ti misliš, da ćemo tamo moći živjeti, ja sam spremna poći s tobom.

— Tako valja. Ja sam već odlučio putem da te nagovorim, ali vidim, da to nije potrebno.

Vladimir i Eduard su u kutu pozorno slušali svaku riječ. Nisu oni još znali, gdje je Amerika, jer

Vladimir još nije išao u školu, a Eduard je istom polazio prvi razred. Nisu znali, gdje je to, samo su predosjećali, da je to daleko, a čuli su, da se onamo putuje parobrodom. Eduard je živo tumačio Vladimiru, šta je parobrod i šta je more, jer je bio u Trstu, gdje je gledao more i velike parobrode. Štaviše, njega je otac odveo na jednu ratnu lađu i pokazivao mu strojeve, kabine i teške lance i užeta. Oba dječaka, kad su čuli razgovor roditelja, potrčaše na dvorište veselo i zadovoljno, te se raspričaše naveliko o putovanju, pustolovinama i doživljajima, kao da su već na putu. A otac i majka ostadoše u sobi, da se do sitnica dogovore o svemu, što bi trebalo prodati, da se smogne putni trošak. Treba odmah poći k vlastima, da se dobiju isprave za putnicu, a treba tu i nekoliko slika. Valja im nabaviti i kovčege i još mnogo stvari za tako dalek put.

Vani je bilo već skoro sasvim zamračilo. Dječaci su skakali po dvorištu i brbljali o novom putu. Pričali su svim dječacima o razgovoru, što su ga čuli u sobi, i naveliko izmišljali buduće zgode na parobrodu i u Americi. Ostala djeca zavidno su ih gledala. Jedan mali kudravi dječarac čak se je i rasplakao, slušajući o njihovim pustolovinama.

— Ja bih također išao — govorio je kroz plač.

— Ne možeš ići — odgovarao mu je ponosno Vladimir, — jer nemaš tako velikog tatu, koji bi se usudio putovati preko mora.

— To nije istina — odgovori mu uvrijeđeno mali kudravac. — Moj tata je isto tako velik kao tvoj. I on je bio u ratu. Aha! Ima on i lijepu kolajnu, sa svilenom vrpcom.

U taj razgovor upletu se i ostali dječaci. Riječ po riječ, i dođe do kreševa radi kolajna i puta preko mora. Nastade graja i vika. Roditelji istrčaše na dvorište i odvedoše svaki svoje dijete u kuću, govoreći:

— Nije te stid plakati. Ajde kući spavati.

Djeca odoše svojim kućama. Ostadoše samo Vladimir i Eduard, koji su se složno dogovarali i veselili se budućem putu preko mora u posve nepoznatu zemlju, gdje ima svakakvih pustolovina i doživljaja.

Gusti mrak već je obavijao zemlju, kao da hoće da je sakrije. Po dvorištu se bijelio snijeg. Bila je prilično hladna zimska večer. Oba dječaka stisnula se u jedan kut, gdje su se tiho dogovarali i kovali namjere za budućnost. Večer je postajala sve hladnija, ali Vladimir i Eduard ne bi još dugo osjetili hladnoće, da nije izašla brižna majka i dozvala ih u kuću.

— Ajte, djeco, jesti pa spavati.

Obojica potrčaše u kuću i navališe na oca pitanjima.

— Idemo li, tata? — pitao je Vladimir i vješao se uz oca.

— Je li, da idemo? — salijetao ga je Eduard.

— Ne znam, možda idemo. Vidjet ćemo sutra. Već ćete sve doznati, kad bude vrijeme.

Majka, koja je dolazila iz kuhinje, čudila se je, što njezini dječaci ne pitaju za večeru.

— Zar niste gladni? — čudila se ona.

— O nismo, mamice. Siti smo, jer idemo u Ameriku.

— Ajdete, male moje brige, idite sada jesti, pa spavati, a sutra ćete dalje govoriti o Americi.

— Mamice — oglasi se Vladimir, — a smijemo li sutra biti ovdje, kad dođe onaj gospodin?

— Kakav gospodin?

— Pa onaj tatin prijatelj.

— Zar ste i to upamtili? — začudi se majka.

— Smijemo? — zapjevaše obojica u jedan glas.

— Smijete, ako budete dobri i poslušni.

— Hoćemo, mamice!

Večera je protekla u dogovaranju za put. Dječaci nisu ni mislili na spavanje, već su pozorno motrili roditelje, hvatajući svaku njihovu riječ.

Te noći spavali su nemirno, sanjajući o moru, o velikim ribama i parobrodima, dok su njihovi roditelji do kasne noći šaputali o putu i o budućnosti.

Tek su se pokazali prvi traci dana, kad su se dječaci već probudili i znatiželjno zavirivali u roditeljsku sobu. Oca već nije bilo kod kuće. Otišao je rano ujutro, da se pobrine za neke stvari za put, jer je već bilo gotovo sigurno, da će putovati. Dječaci još nisu znali, da će se njihov san ipak obistiniti. Neprestano su oblijetali oko majke kao dvije dosadne pčele i zujali bezbrojem pitanja. Majka se je smješkala i govorila im, da budu strpljivi. Kad su pitanjima izmorili i sebe i majku, odskakutali su na dvorište među ostalu djecu. Sakupili su ih oko sebe i pričali im priče o moru i dalekoj zemlji, koja se zove Amerika.

Otac se je vratio o podne i pokazivao majci neke svjedodžbe sa biljezima i još neke sitnice. Poslije podne očekivali su očeva prijatelja, koji će doći na konačni dogovor o danu odlaska. Za objedom bili su svi pomalo nemirni. Otac je tiho jeo, sve nekako zamišljen, a majka je u njega gledala i nestrpljivo željela da razgovaraju o putu. Dječaci su tiho sjedili i gurkajući se pod stolom nogama jedan drugom davali neke tajne znakove. Tako je prošlo vrijeme

objeda. Oko tri sata došao je očev prijatelj sa svojom ženom. Sa sobom je donio nekakve zemljopisne karte i pisma. Domaći i gosti sjeli su za stol i odmah se počeli dogovarati.

— Ja sam svojoj ženi rekao, o čemu smo jučer razgovarali — reče otac.

— Tim bolje i lakše — odgovori gospodin Petrović.

Zatim je slijedilo pregledavanje zemljopisne karte i čitanje pisama. Bila su to pisma, koja su došla od Petrovićeva rođaka iz Amerike, koji već nekoliko godina boravi preko mora. U tim pismima zvao je rođak Petrovića, da i on dođe prijeko. Piše mu, kako će ga dočekati u New Yorku*), samo neka mu javi, kada će doći i kojim će brodom putovati. Toga popodneva bila je stvorena posljednja i čvrsta odluka, da se putuje. Dječaci su sjedili na strani i pažljivo slušali svaku riječ. Kad su čuli, da je odlučeno da se putuje, pa čak da je određen i dan odlaska, istrčali su na dvorište i vičući dozivali djecu, da im ispričaju novost.

— Mi bi se tamo sigurno izgubili, ali će nas tamo netko dočekati.

— Tko? — pitali su dječaci nestrpljivo.

---

*) New York (čitaj: Nju Jork) je najveći grad u Sjevernoj Americi, a ujedno i najveći grad na svijetu.

— Jedan čovjek — požuri se Eduard.

— Kakav čovjek?

— Imamo mi tamo već poznatih, i oni će nas dočekati u... u... — mucao je Vladimir ne mogući se sjetiti imena grada, o kojemu je otac govorio s prijateljem.

Tako su dječaci dražili ostalu djecu na dvorištu, a ona su ih slušala zavideći im, što ne mogu i oni na put velikom lađom. Već je prošlo skoro čitavo popodne, a očev prijatelj je još sjedio u sobi. Njihov glasan razgovor dopirao je čak na dvorište. Već su nekoliko puta govorili iste stvari, dodavajući možda po koju novu riječ. Dan odlaska je bio određen za slijedeći mjesec.

Mjesec dana je prošao u pripravljanju za put.

3.

PRIPREME I ODLAZAK

Cijeli mjesec su dječaci nestrpljivo očekivali dan odlaska. Čitavo dvorište, pa čak i čitava ulica je već znala, da oni putuju u Ameriku. Svakog čovjeka, kojega su god poznavali, oni su zaustavljali i pripovijedali mu o svome putu. Bili su to dani iščekivanja i groznice. Dani, koje dijete nikada ne zaboravlja.

Roditelji su prodali mnoge stvari, da skucaju novac za put. Svake večeri bilo je računanja i zbrajanja, dok nisu konačno skupili potrebnu svotu. Trebalo je prilično novca za taj daleki put. Trebalo je za željezničke karte do Trsta, pa zatim za prijevoz parobrodom. Osim svega drugoga trebalo je donijeti prijeko u Ameriku gotovih stotinu dolara,*) jer bez toga novca nisu dali nikome, da se iskrca.

Roditelji su skupili potrebni novac uz velike poteškoće i žrtve. Prodali su sve, što im nije bilo baš od prevelike nužde. Ostavili su samo najpotrebniju odjeću i obuću i posteljinu za krevete, koja je majci bila draga uspomena, jer ju je još kao djevojka dobila od svoje majke.

Tako je proteklo dvadeset i devet dana. Bio je jedanaesti siječanj, a odlazak je određen za sutra. Nisu taj dan odabrali roditelji ni očev prijatelj Petrović, već su morali krenuti na put zbog parobroda, koji je kretao osamnaestog u podne. Trebalo im je dakle otići dva dana prije, da se bez hitnje i straha ukrcaju na parobrod. Te večeri prije odlaska bili su svi uzbuđeni, a osobito dječaci. Vladimir je neprestano hodao iz kuhinje na dvorište i s dvorišta u kuhinju, da bi mu vrijeme što brže prošlo, a Edu-

*) Dolar je američki novac, a vrijedi oko 60 kuna. Dolara ima u srebru i papiru.

ard ga je slijedio kao sjena. Roditelji su spremali još posljednje stvari u kovčege. U stanu nije bilo više nikakva pokućstva, pa su svi morali te noći spavati na podu. U takvom raspoloženju došla je i večer.

Vani je padao gust snijeg, a pratio ga fijuk vjetra, koji se je uvlačio u sve rupe u zidu. Prozori su bili zamrznuti i ukrašeni šarama. Sva su se djeca povukla s dvorišta u kuću, samo je nečiji pas tužno lajao dršćući pod strehom dvorišne kuće, kao da moli dobre ljude, da i njega puste k toploj peći.

— Mamice! — oglasi se Vladimir.

— Što je, dijete? — osvrne se majka brižno, premda je imala pune ruke posla.

— Mamice, smijem li ga uvesti u kuhinju?

— Koga?

— Slušaj ga, kako tužno laje, sigurno mu je hladno.

— Smiješ, dijete — odgovori majka, a suza joj klizne niz lice.

Ovaj razgovor je slušao i Eduard. I njemu je bilo žao psa, te se jednako poradovao, kad je čuo majčin odgovor, i skočio za Vladimirom na dvorište.

Dječaci su uveli psa u kuhinju i prostrli mu krpe, gladeći ga i mazeći od dragosti.

Tu legni, tu je ugodno i toplo — pomiluje ga Vladimir.

— Siromah — reče Eduard. — Tko će te sutra pustiti u kuhinju?

— Kad bi ga barem mogli povesti — nastavi Vladimir.

Roditeljima je u poslu, a dječacima u zabavi sa psom i pripovijedanju o putu prošla večer. Bilo je već deset sati. Majka je spremila na podu ležaje. Trebalo je spavati, jer je vlak odlazio ujutro u pet sati. Sa Petrovićima će se sastati na kolodvoru, pa ne smiju zakasniti zbog njih, a još je važnije bilo, da prispiju na parobrod.

Čitava obitelj je spavala na podu, nastrtu slamom, koju su pokrili plahtama. Dječaci su se stisnuli jedan do drugoga šapćući o putu do kasne noći. Uzalud su ih roditelji brižno opominjali, da spavaju, jer ih sutra čeka težak i naporan put. A i sami roditelji su se dogovarali skoro čitavu noć, a da nisu ni oka zatvorili.

Ujutro, u pet sati, probudi ih ura svojim reskim zvoncem. U jedan hip skočili su svi na noge. Majka je brzo oblačila dječake, a zatim sebe, dok je otac još jednom pregledao sve kovčege i trpao u njih plahte i gunjeve, a zatim pohitio po kočiju, da ih odveze na kolodvor, ili da im barem odveze tu tešku prtljagu. Vani je još bila mrkla i hladna noć. Šare na prozorima bile su mnogo deblje nego jučer.

Snijeg je prestao padati, napadavši gotovo do koljena, ali se je nad zemljom širila zagušljiva magla. Dječaci su drhtali što od zime što od uzbuđenja. Bacali su česte poglede na psa, kao da se žele šutke oprostiti s njim i po njemu pozdraviti dvorište, drugove i čitav grad. Uto se je vratio i otac s kočijašem, te mu pomogao iznijeti kovčege i metnuti ih na kočiju. Kad su tako natovarili kočiju, nije više ostalo mjesta za njih, te su morali poći za kočijom pješice.

Na kolodvoru su ih dočekali Petrovići. Šutke su se izrukovali i izašli pred kolodvor sa unutarnje strane i tu zatekli spreman vlak. Tražili su mjesta u željezničkim kolima, gdje bi se mogli udobno smjestiti. Za nepuno pola sata, pošto su ušli u vlak, počeo se vlak polagano kretati. Dječaci su skakali od veselja i pljeskali rukama. Vladimir je prislonio nos na staklo, gledao kroz prozor i domahivao gradu, koji je još spavao dubokim zimskim snom. Lokomotiva je soptala i vukla sve brže i brže. Gradske kuće su sve naglije odmicale, a javljala se ravnica sa livadama, pašnjacima i vrtovima malih seljačkih kuća. U kolima su svi šutjeli. Svaki je zamišljeno gledao pred sebe, a na licu mu se čitalo, kako se teško rastaje sa rodnom grudom i kako sa strahom polazi u nepoznati svijet, gdje ga možda čeka naporan rad i velika želja za domom. Svi su bili zamišljeni, pa je i kod dječaka popustila radost.

Tako su putnici proveli u šutnji jedan dio puta, dok nisu ostavili za sobom poznate i drage im livade i kuće.

4.

U TRŠĆANSKOJ LUCI

U Trst su stigli tek uveče. Bili su toliko umorni, da nisu mogli ni poći da razgledaju grad. Nije im to sada bilo ni potrebno, jer su imali još čitav sutrašnji dan, pa i prekosutra dopodne, kad će parobrod krenuti iz luke.

Iz vlaka su pošli pravo na počinak. Sutradan su ustali nešto kasnije i pošli da razgledaju grad. Dok su oni naokolo obilazili, otac i Petrović su pošli, da se pobrinu za karte. Dječaci su uživali gledajući more. Eduard se je gradio pred Vladimirom sveznalicom, jer je on već bio na moru, pa čak i na parobrodu. Vladimir ga je pobožno slušao. Pogled mu je neprestano lutao po morskoj pučini, po lađama i jedrenjacima u luci, a najviše se je radovao velikim parobrodima sa dimnjacima.

— Mama, hoćemo li se i mi voziti na tako velikom parobrodu? — pitao je Vladimir majku.

— Da, sine, na još mnogo većem.

— Mogao si mene pitati — požuri se Eduard.

— Zar si ti vidio još veće parobrode?

— Pa da, mnogo veće od ovih — pohvali se Eduard.

Dječaci su htjeli nastaviti razgovor, ali je uto došao i otac s Petrovićem. Pokazao je karte za parobrod i rekao, da je sada sve uređeno . . .

Dan odlaska osvanuo je lijep i sunčan. Naši putnici bili su već rano na nogama. Otac je pohitio u luku, da se pobrine za prtljagu i da pripazi, kako će je utovariti, jer se bojao, da što ne ispadne ili se ne polupa. Majka je oblačila dječake nekako osobito raspoložena. Čitavo je vrijeme pjevušila svoju omiljelu pjesmicu, i svaki bi čas od veselja poljubila kojega od svojih dječaka. Vladimir i Eduard brojili su časove i sate. Bilo im je, kao da su u groznici. No, hvala Bogu! Napokon je eto došao i otac natrag iz luke i rekao:

— Sve je spremno. Treba da pođemo.

Svi su se digli vrlo brzo. Svaki je pograbio svoj kaput i oblačio ga putem. Najnestrpljiviji bio je Vladimir. Njega je upravo morila znatiželja, da već jednom vidi taj veliki parobrod. Sada će vidjeti, da li je zbilja tako strašno velik, kako to priča Eduard.

Stigli su u luku. Sve je bilo krcato lađicama, malim i većim brodićima, a između svih se je isticao veličinom jedan parobrod. Bio je upravo gorostasan. Donji mu je dio bio obojen crno, a gornji se je bijelio

kao snijeg. Na vrhu su stršila četiri silna dimnjaka, iz kojih je sukljao crni dim, zastirući pola neba, pa čak i sunce, jer se je širio u visini kao tmasti oblak. Vladimir je ostao bez riječi. Širom je rastvorio usta, razrogačio oči i gledao ga kao neviđeno čudo. Iz usta mu se otkide samo uzdah:

— Ah... ah... kako je velik!

Prelazio je očima s jednog kraja parobroda na drugi i spazio odostrag neka zlatna slova.

— Što tamo piše? — pitao je tiho Eduarda, koji je stajao također zapanjen, ali se je pravio miran.

— To ti je ime broda — poučavao ga Eduard.

— Možeš li pročitati?

— Mogu — reče Eduard ponosno i počne sricati ime broda: — Pre — si — dent Vil — son.

— Pre — si —dent Vil — son — ponovi za njim Vladimir.

— Da, President Vislon — izgovori glatko Eduard i ponosno se ogleda.

— A što to znači? — zapita Vladimir.

— Pitat ću tatu.

Obojica se okrenuše, da potraže oca. Otac im bio je otišao malo podalje i razgovarao s nekim čovjekom u lijepoj plavoj odori s bijelom kapom. Bio je to brodski časnik. Dječaci mu pridoše, da ga zapitaju, šta znači ono ime. Otac, iako zabrinut i zaposlen, lijepo im rastumači, da riječ »president« znači

»predsjednik«, a Vilson da je bio predsjednik Sjevernoameričkih država, a to znači poglavar. Eduard je čitavo vrijeme, dok im je otac tumačio, odobravao glavom, kao da je htio reći Vladimiru:

— Mogao si mene pitati. Ja sam to znao, samo se nisam odmah sjetio. Ja znam i pametnijih stvari, nego što je president ili predsjednik, samo ti mene pitaj!

Dječaci bi se još dugo divili parobrodu, ali je trebalo prići bliže i ukrcati se. To je bila i opet velika radost i pustolovina. S broda je bio spušten veliki most, po kojemu se je išlo na brod. Putnici su se uspinjali po mostu u lijepom redu, sve po dva. Roditelji su pustili dječake pred sebe, da ih imaju na oku. S donje strane mosta stajala su dva mornara u bijelim odijelima, pazili na red i pregledavali ujedno isprave putnika. Kad su dječaci došli do mosta, jedan im se mornar nasmiješi, digne ih na ruke i ponese na brod. Iza njih se uspeše i roditelji, smijući se i zahvaljujući mornaru. Kad su došli na brod, odvedoše putnike do njihovih kreveta, jer je već bilo točno određeno mjesto za svakoga. Roditelji s dječacima bili su na sreću smješteni upravo blizu Petrovićevih, pa im je bilo odmah veselije i ljepše.

Za kratko vrijeme raspremili su stvari i pošli na palubu. To je za dječake bio novi doživljaj. Čvrsto su se prihvatili ograde i gledali u more i na obalu,

gdje su radnici crni i prašni tovarili ugljen u utrobu broda. Nedaleko od njih tovarili su drugi radnici veliko kamenje. Bio je to težak i naporan posao. Vladimira je sve zanimalo. Ne znajući, zašto ovi radnici tovare kamen, pitao je oca i od njega doznao, da se kamen tovari zato, da brod bude teži i otporniji protiv valova. Naravno, da Vladimir nije niti znao, što je to val, dok mu nije otac i to protumačio. Pripovijedao mu je, kako se od vjetra voda na moru uznemiri, te se diže i opet spušta tako, da nastaju mali bregovi od vode, koji jedan za drugim šetaju po moru. Tumačio mu je, kako ovi vodeni bregovi, koji se zovu valovi, mogu biti opasni po brodove, a osobito ako su brodovi slabo nakrcani, jer onda oni plutaju na valovima. Dječaci su slušali i zapitkivali, trčkarali po brodu kao nemirne ptičice, cvrkućući i zavirujući u svaki kut. Već su po pedeseti put pitali mornare, kada polazi brod, i po pedeseti put slušali, da odlazi još večeras. Vi ćete se čuditi, mladi čitaoci, odakle su mornari na talijanskom brodu znali hrvatski. I to ćemo vam reći. Većina njih bili su Hrvati, naši kršni i bistri Dalmatinci, koji su pošli u svijet za kruhom.

Kako se je Vladimir vrzao svuda, tako je dospio i na jedno otvoreno mjesto na brodu, gdje je vidio željezne stepenice, koje su vodile duboko u utrobu broda. Odozdo je dolazila velika vrućina. Vladi-

mir se je nagnuo nad otvor i razmišljao, što bi to moglo biti. Uto opazi, kako se odozdo nešto miče i dolazi sve bliže. Kad se je još jače nagnuo, vidio je, kako se odozdo uspinje stepenicama neki crn i za=mazan čovjek. Kad je već bio gore, pogladio je dje=čaka i upitao ga:

— Odakle si ti, sinko?

— Iz Zagreba — odgovori Vladimir, veseo, što i taj dobri čovjek govori hrvatski.

— A imaš li mamu i tatu?

— Imam, tu su na brodu — reče Vladimir gleda=jući u lice crnom čovjeku. — A od čega ste vi tako crni i masni? — upita ga.

— Ja sam kod strojeva. To ti je ovdje duboko unutra.

— Je li vruće unutra?

— Kao u paklu — nasmije se crni čovjek.

— A jeste li vi uvijek tako crni? Dakako, da niste onda, kad se operete. Hoćete li mi pokazati te strojeve? — salijetao ga je Vladimir svojim pita=njima.

— Hoću. Dođi sutra u ovo doba. Sastat ćemo se ovdje. Tada sam slobodan, pa ću ti sve pokazati.

Vladimir odjuri sav sretan. Opet je stekao jedno vrlo korisno poznanstvo. Strojevi? Bože moj, što li je opet to? A vruće je kao u paklu. No, to će biti

nešto za njega. Najmilije bi mu bilo, da je već sada »sutra«.

U ovakovom upoznavanju i trčkaranju prošao je dječacima skoro čitav dan. Pošlo im je za rukom, da sklope mnogo dobrih poznanstava, od kojih bi moglo biti pustolovina i veselja. Za taj dan su se već izmorili, pa bi najradije legli, ali je trebalo još vidjeti prije spavanja odlazak iz luke. Morat će mahati ljudima, koji su se skupili, da isprate svoje mile i drage u daleki svijet. Svaki je tu došao, da isprati svoga. Jer Bog zna, hoće li ga ikada više vidjeti živa i zdrava. Može se dogoditi kakva nesreća. Može se potopiti brod. Nitko ne zna, kakvo ga zlo može zadesiti na tako daleku putu.

5.

NA MORSKOJ PUČINI

VLADIMIROVO NOVO POZNANSTVO

Konačno je došao čas odlaska. Dim suklja iz dimnjaka sve gušće. Ljudi na obali domahuju i viču, a ovi s broda mašu rukama i rupcima. Brod se polako kreće od obale. Dječacima ršće srce od uzrujanosti. Čvrsto su se stisli uz roditelje, te nepomično gledaju prema obali, od koje se pomalo udaljuju. Ljudi na obali postaju sve manji, a njihovi poklici sve tiši. Brod se sve brže odmiče obavijen gustim dimom i sumrakom. Plovidba u Ameriku je počela. Plovidba, koja će potrajati skoro mjesec dana. Mrak je bivao sve gušći, a dječaci sve umorniji i pospaniji, pa su ih brižni roditelji stavili u krevet.

Drugi dan probudiše se dječaci dosta rano. Nisu se u prvi čas mogli snaći, dok nisu pogledali kroz prozorčić i vidjeli zeleno more, koje se je pjenilo i šumilo oko broda. To jutro tumačio im je otac, da se to more zove Jadransko more, a zatim da će ploviti u drugo, koje se zove Sredozemno more, a onda u

treće, najveće, koje se zove Atlantski ocean. Taj dan plovio je brod mirno, a more je bilo prilično ravno. To je Vladimira skoro razočaralo, ali se je utješio, kad mu je otac rekao, da će u Sredozemnom moru, a još više u Atlantskom oceanu, biti valova velikih kao kuće i da će se brod njihati kao ljuljačka.

Sve od jutra bio je Vladimir uzrujan, misleći na večernji sastanak s crnim čovjekom. Nije znao, bi li o svome sastanku pripovijedao Eduardu, ali je svakako odlučio svoju tajnu povjeriti majci. Kad joj je potanko ispričao o jučeranjem sastanku, majka se zabrine, jer je uhvati strah, da ne bi dječak tumarajući po brodu nastradao. Bojala se i zato, jer nije poznavala toga crnog čovjeka, o kojemu je Vladimir tako oduševljeno pričao. Zato je nakanila poći s dječakom na večernji sastanak, da vidi, je li taj čovjek dobar ili zao. Kad je to rekla Vladimiru, njemu je to u prvi čas bilo krivo, pa se je čak i uvrijedio, ali je već za čas pomislio, da njegova majka ima pravo, jer se je sjetio onog tamnog otvora i stepenica, što vode u utrobu broda, gdje je vruće kao u paklu. Ali Eduardu nije povjerio svoje tajne. Već taj prvi dan su svi putnici i mornari zavoljeli naše dječake zbog njihove živahnosti i plemenitosti. Nalazili su se svuda, čas vani na palubi,*) čas opet u blagovaonici ili

---

*) Paluba je pod, kojim je pokriven trup broda, te na njemu mogu boraviti putnici.

u kuhinji, gdje su ih kuhari obilno hranili smokvama, orasima i lješnjacima. Već prvi dan su pronašli sklo- nište u čamcu za spasavanje.*) Tu su odlučili držati svoju zalihu smokava, oraha i lješnjaka. Prvi dan bio je na domaku. Večer je sve brže i brže gasila svjet- lost dana.

Nebo je bilo vedro, gotovo bez ijednog oblačka. Svuda naokolo širilo se more, tek u daljini vidjeli su se obrisi kopna. Na brodu su govorili, da će se kopno vidjeti još nekoliko dana, da će ga zatim nestati i ne će ga putnici vidjeti čitavih četrnaest dana. Nigdje ne će biti obale. Vidjet će se samo morska pučina i nad njom nebo. Ovo pričanje čuo je i Vladimir i po- navljao ga Eduardu, pa su se obojica veselila, jer su čuli, da će onda biti velika bura. U veselju i pripre- mama za buduće događaje spustila se i večer.

Brod je bio obavijen u tamu svoga vlastitog dima i prednoćnog sutona. Pomalo su se počele užigati svjetiljke. Približavao se je Vladimirov čas. Osjećao je veliku radost, ali i pritajeni strah. Čega se bojao, nije ni sam pravo znao. Pomislio je, kako će se pred njim pojaviti crni čovjek, zamazan i mastan, a ispod njega ona rupa i stepenice, koje vode nekuda dolje, gdje sigurno ima još takvih crnih ljudi. Kako će ga oni primiti? Ne će li ga možda mučiti i peći? Svašta

*) Svaki veći brod imade nekoliko čamaca na palubi, koji služe za spasavanje, ako izbije vatra ili ako brod tone.

bi moglo biti u onome vrućem paklu. Ali Vladimir nije bio kukavica. A kad se je sjetio crnog čovjeka, kako je s njim razgovarao, odmah mu je bilo lakše. Lice toga čovjeka bilo je tako blago i dobro. A što je prvo, on lijepo razgovara hrvatski kao i Vladimir, pa mu ne može učiniti zlo. Ali svejedno, mislio je dječak. Bilo kako bilo, on ide po majku, pa će s njom doći do one rupe. Ne će ga biti strah uz majku. Tko bi se još bojao, kad je majka blizu! O, mamica bi njemu već pokazala, ako bi on Vladimiru nešto učinio. Ona umije biti vrlo stroga.

Na palubi broda bilo je već skoro sasvim tamno. Putnici su se umotali u gunjeve i sjedili vani, da se nauživaju zraka, koji je bio prilično oštar i hladan. S jednoga kraja broda na drugi žurila se jedna mala sjena. Bio je to Vladimir. Tražio je majku. Kad ju je spazio kraj ograde uz oca, došuljao se polako k njoj i povukao je za suknju. Majka se je sagnula, a on joj prišapnuo nekoliko riječi, da je sjeti, šta mu je jutros obećala. Majka ga pogladi po kosi i reče ocu:

— Odmah ću se vratiti. Idem nešto pokazati Vladimiru.

— Dobro — odgovori otac. — Ovdje ću te čekati.

Vladimir to jedva dočeka i povuče majku još jače:

— Brzo, mama.

— Kuda tako brzo?

— On već sigurno čeka.

Majka se nasmiješi i pohiti, kud ju je on vukao. Bili su začas na jučeranjem mjestu.

Kraj otvora je sjedio lijep i dosta mlad muškarac. Bio je čist, lijepo obučen i obrijan. Nigdje nije na njemu bilo ni traga ulju i masnoći. Vladimir ga pogleda i nasmiješi mu se, ali još nije mogao prepoznati u njemu jučeranjeg crnog čovjeka.

— No, gdje je taj crni čovjek? — zapita ga majka.

— Evo ga — odazove se čisti muškarac.

— A vi ste to! — iznenadi se Vladimir, u čudu, što ga vidi ovako čista.

— Vi ste, gospođo, njegova majka? — zapita čovjek obrativši se majci.

— Jesam. On mi je pričao, kako ćete ga odvesti dolje, gdje su strojevi, pa sam došla, da vidim, s kim se je upoznao.

— Budite bez brige, gospođo. I ja imam kod kuće takvog mališana. Baš je njegovih godina i gotovo posve nalik na njega. Ja sam iz Splita. Tamo su mi majka, žena i dijete.

— O, drago mi je, gospodine. Onda ga rado prepuštam, da bude malko s vama. Neka vidi i nauči nešto. Sve će mu u životu trebati.

— Ne bojte se, gospođo, za njega.

— Možeš ostati, Vladimire, s ovim gospodinom, samo budi dobar i poslušan, — reče majka, pozdravi Vladimirova znanca i ode.

Vladimir je još uvijek zbunjen gledao u ovog čovjeka, koji je danas bio čist i lijepo odjeven kao i drugi ljudi. Njegov »crni čovjek«, kojega ćemo i dalje zvati tako, ma da se je eto oprao i nije više bio crn, opazio je u njegovim očima, da se čudi.

— Što se čudiš?

— Pa, sada ste malko drugačiji — mucao je Vladimir.

— Zar zato, što sam čist?

— Da — ohrabri se dječak.

— Pa i ja se perem. Perem se svaku večer, kad ostavim posao. Nisam ja uvijek tako crn. Posao mi je takav. Ja nemam kao mnogi drugi sreću, da budem uvijek čist u poslu.

— Nemojte se ljutiti na mene, gospodine crni čovječe. Smijem li vas tako zvati?

— Smiješ, mali Vladimire.

— A otkuda znadete moje ime? — poveseli se Vladimir.

— Eto, vidiš, ja sve znam. E, sada smo dosta govorili. Moramo poći dolje po stepenicama, da vidiš strojeve i peći.

Crni čovjek pođe naprijed nekoliko stepenica, a zatim posegne za Vladimirom i uzme ga u naručaj. Išli su polako i silazili stepenicu po stepenicu. Što su se dulje spuštali, sve je bivalo toplije i toplije. Crni čovjek je usput pričao Vladimiru o svome sinčiću, koji je isto tako mio i živ kao i on. Pričao mu je, kako je već nekoliko puta plovio u Ameriku i natrag, ali da mu je ovo posljednji put. Kad se vrati kući, ne će više na put. Uštedio je novaca, pa će kupiti kućicu i malu lađicu za ribarenje. Vladimir je pozorno slušao svaku njegovu riječ. A to nije bilo lako. Sa čela su mu tekle kaplje znoja krupne kao grašci. — Zbilja je kao u paklu — pomisli Vladimir. — A možda još i gore! U paklu ne može biti veća vrućina, jer bi se svi skuhali. — Kad su bili već skoro sasvim dolje, opazi Vladimir goleme peći i kraj svake po dva crna čovjeka.

— Joj! — uzvikne dječak, ogrlivši vrat svoga prijatelja.

— Što si se uplašio?

— Kolike su te peći!

Došli su sasvim dolje. Crni čovjek nosio je Vladimira bliže, da ih dobro pogleda. Bile su tu četiri peći. Bile su doista goleme. Kod svake su stajala s lopatama dva crna čovjeka, koji su neprestano otvarali vrata i ubacivali ugljen. Svaki put, kad bi otvorili

vrata, suknuo bi iz peći crveni plamen, kao da hoće da pobjegne na slobodu. Vladimir je drhtao od uzbuđenja i zaplašeno gledao ljude kod peći. Ali se je ubrzo umirio, jer su mu se i ovi smješkali. Skoro svi su govorili hrvatskim jezikom, osim jednoga, koji je govorio talijanski. Govorio je čudnovato brzo. Vladimir nije razumio ni jedne njegove riječi, pa je pogledavao svoga crnog čovjeka, te ga zapita:

— Što taj čovjek govori?

— Veseli se, što si ti ovdje, Vladimire.

— Recite mu, da mi se i on sviđa, kao i ovi drugi crni ljudi.

— On ti zahvaljuje, — reče crni čovjek, pošto je svome drugu talijanski rastumačio, šta mu veli dječak. — Ljudi su se srdačno smijali. — Kaže, da i on ima sina, ali je veći od tebe.

Vladimir se je potpuno umirio i počeo razgledavati peći odozgo do dolje. Bilo mu je čudno, zašto samo dvije gore, kad ih ima četiri. Dugo je šuteći o tome razmišljao, a tada se odvaži i upita:

— Zašto ove druge dvije ne gore?

— Gore si vidio, Vladimire, četiri dimnjaka.

— Jesam — potvrdi Vladimir.

— Eto vidiš, svaka peć ima po jedan dimnjak.

— Pa zašto sve ne gore?

— Jesi li opazio, da dim uvijek suklja samo iz dva dimnjaka?

— I to sam vidio.

— A sada upamti, da se zato lože samo dvije peći, da bi ove druge dvije poslužile, ako se one pokvare.

— Hvala vam, gospodine. Sve ću to mami pričati, što sam naučio.

Novi znanac je nosio Vladimira oko hladnih peći, a njegovi drugovi su ih otvarali i pokazivali dječaku otvor, kroz koji ide vatra na kotao s vodom. Tumačili su mu, kako se voda u kotlu ugrije i pretvori u paru, koja tjera strojeve na brodu. Kad su izišli iz te prostorije, gdje su se ljudi mučili oko ognja, ponese crni čovjek Vladimira u veliku prostoriju, gdje su bili strojevi. Tu mu je pokazao svaki pipac, tumačio mu kazaljke i uru, koja pokazuje, koliki je pritisak pare, i upozoruje, da se ne bi peći previše naložile i raspukli kotlovi, u kojima je para. Tako je Vladimir doznao, kako se može dogoditi velika nesreća, pa da i sam brod može potonuti, a s njim i mnogi putnici.

Vladimir nije bio plašljivac. On se je veselio svakoj novosti. Zato je bio oduševljen. Ništa mu nije smetalo, što mu je znoj curkom curio niz leđa i nemilo ga škakljao. Junački je podnosio i neprestano u sebi ponavljao: — Baš je vruće kao u paklu! — Nje-

gov prijatelj je opazio, kako mu se od znoja već lijepi kosa, te ga ponese na svježi zrak. Što su se više uspinjali, bivalo im je sve lakše i hladnije. Vladimir je šutio i razmišljao o crnom čovjeku. Kako mu je teško ovako svaki dan ložiti peći do kasne večeri, dok se on veselo igra gore na palubi! Tako su izašli i na zrak. Obojica su odahnuli.

— Hvala vam, gospodine — progovori prvi Vladimir.

— Hvala tebi, sinko, što si me zavolio. Imat ću te ovdje mjesto svog sina, koji je sada daleko od mene.

— Hoću li vas još vidjeti?

— Hoćeš, ako želiš. Dođi svake večeri ovamo.

— Ako mi bude moguće. Imam i ja posla. Eto, vidjet ću. Ali ne ćemo više dolje. Zar ne? Previše je vruće.

— Ne ćemo, Vladimire. Ovdje ćeš sjediti, a ja ću ti svašta pričati.

Vladimir se je oprostio s crnim čovjekom i brzo potrčao k roditeljima i Eduardu. Putem je mislio na sve, što je doživio, i veselio se, kako će i on jednom moći Eduardu pričati nešto novo, što on još nikad u životu nije vidio . . .

6.

PRED NAPULJEM I VEZUVOM

Od ovog događaja prošlo je nekoliko dana. Život na brodu postajao je za dječake sve ljepši i zanimljiviji. Već su sklopili nebrojena poznanstva među putnicima i mornarima. Vladimir je išao svake večeri na sastanak s crnim čovjekom. Svaki put je doživio nešto novo i uzbudljivo. More je bilo još uvijek mirno. Tek tu i tamo pokazivali su se manji valići, koji su se razbijali o brod kao pjena.

Dječaci su već bivali pomalo nestrpljivi u iščekivanju onoga velikog mora, po kojemu bjesne valovi veliki kao kuće. Kada će već jednom vidjeti i takvo more? Oni su ga iščekivali upravo gorućom znatiželjom, jer su čuli na brodu, da se na takvom moru brod ljulja i lijevo desno i gore dolje i naprijed natrag. Čuli su, da u takvoj zgodi većina putnika boluje od morske bolesti. Jedan im je mornar rastumačio, što je to morska bolest. Ta bolest, rekao je, dolazi onim putnicima, koji ne mogu podnijeti njihanje broda. Mučno im je, boli ih glava, a želudac im se grči, te su nesposobni za svaki posao. Ova pouka je dječake malo zabrinula. Pobojali su se, da i njih ne uhvati ta bolest i strpa ih u krevet. To bi naravno bila velika nesreća. Ali je i ove bojazni začas nestalo,

jer su jedan drugoga uvjerili, da njima ne će biti ništa. Samo da što prije dođu u to more, pa neka svi putnici vide, kakvi su oni junaci.

Dok su oni tako razmišljali o morskoj bolesti i o onom velikom i strašnom moru, brod je plovio svojom najvećom brzinom i primicao se gradu Napulju.*) Na brodu je postajalo sve življe i življe. Putnici su izašli na palubu, kako bi već izdaleka vidjeli taj lijepi grad. Njihovo komešanje prenulo je i naše dječake. Vladimir se u taj čas sjetio, da mu je jučer crni čovjek rekao, da danas stižu u jedan veliki grad. Brzo su potrčali, da potraže oca. Majka i otac sjedili su na palubi i očima tražili obalu, koja se je vidjela u daljini u jutarnjem svijetlu izašlog sunca.

— Tata! — dotrči prvi Vladimir. — Hoćemo li stati uz onu obalu?

— Hoćemo. Tamo je veliki grad.

— Kakav? Kako se zove? — dometne Eduard, koji je upravo dotrčao.

— Zove se Napulj.

— Zar tamo govore kao i mi ?— upita Vladimir.

— Ne. Tamo se govori talijanski.

— Zašto mene nisi pitao? — javi se Eduard. — To sam i ja znao.

---

*) Napulj je u Italiji na morskoj obali.

— A što ćemo još vidjeti?

— Vidjet ćete velike kuće, a iza grada jedno brdo, koje se zove Vezuv. To je vulkan.

— A što je to vulkan?

— Vulkan je brdo, koje izbacuje vatru i lavu.

— Lavu? A što je to lava?

— Lava je žarka tvar, koja svjetluca od vrućine i vuče se po zemlji kao tijesto — tumačio im neumorni otac.

— Je li jako vruća?

— Jest. Vrela je. Ako na nju padne komad drva, ono se odmah zapali i plane. Strašno je vrela.

— Uh! — čudio se Eduard.

— A hoćemo li ići tamo bliže, da pogledamo to brdo? — nastavi Vladimir.

— Ako budemo imali vremena.

— A hoće li mamica s nama?

— Svakako — reče otac i nasmiješi se majci, koja je sa osmijehom slušala Vladimirova pitanja.

Uto se je brod sve više približavao obali. Već su se jasno vidjele kuće. Pred očima naših dječaka stvorio se je grad lijep kao u priči. Prostirao se je uz obalu i gore uz brežuljke, a malo dalje pokraj grada stajalo je brdo, iz kojeg se je dimilo kao iz tvorničkog dimnjaka — Vezuv! Vulkan! — šaputali su ljudi s nekim izrazom straha. Vladimir se vrlo zabavljao, dok ih je promatrao, i čudio se, zašto ljudi izgovaraju to ime

sa tolikim strahom. Polako se opet približi ocu i upita:

— Tatice, a zašto se ljudi boje toga vulkana?

— Jer može pobjesniti. Kad se rasrdi, zatutnji, potrese zemlju, praska i izbljuje mnogo lave, koje se ljudi boje. A još se više boje potresa. On može izrigati toliko lave, da bi lako mogao zasuti čitav grad.

— Joj! — usklikne Vladimir. — Je li se to već dogodilo gdjegod na svijetu?

— Jest. Prije mnogo godina bio je ovdje veliki grad, po imenu Pompeji. Jednoga dana, dok su svi građani mirno radili svoje poslove i zabavljali se, počeo je vulkan izbacivati pepeo i užareno kamenje i bljuvati lavu, te je zasuo čitav grad. Svi su stanovnici poginuli.

Kad to čuje Vladimir, uozbilji se. Brod je već bio skoro nadomak luci. Stotine malih čamaca plovili su mu ususret, krcati voćem. Ovaj prizor je Vladimira ponovno udobrovoljio. Znatiželjno je promatrao te lađice i opet gorio od radoznalosti, kuda će te lađice i kome nose toliko voće. Jedno vrijeme je oklijevao, da upita oca, ali se konačno odvaži:

— Kuda idu ove lađice? — upita.

— Ovamo k našem brodu — odgovori otac.

— A voće?

— Voće će nama prodati.

— Kako? Zar će doći gore na brod?

— Ne će, nego će baciti na brod uže, koje će mornari privezati uz ogradu. Na drugom je kraju užeta košara. Ako ti hoćeš da kupiš voća, onda privučeš užetom košaricu, metneš u košaricu novac i vikneš prodavaču, koje voće želiš i koliko ga želiš. On ti izmjeri voća, koliko si rekao, i stavi ga u košaricu, koju ti povučeš opet gore.

— Tatice, hoćemo li i mi kupiti voća?

— Svakako.

Dječaci su gotovo plesali od uzbuđenja. Neprestano su okretali glavu sad ovamo sad onamo. Čas bi slušali, što govore roditelji, čas bi opet podalje odskakutali, da čuju druge putnike. Prvi čamac s voćem je već stigao do broda. Prodavač je izvikivao sve vrsti voća, kad li mu jedan časnik s broda nešto dovikne na talijanskom jeziku. To je Vladimira osobito uzbunilo, jer nije razumio, što taj čovjek dovikuje prodavaču. Ovaj je klimnuo glavom i krenuo lađicu natrag. Kad je došao do ostalih lađica, opazio je Vladimir, da svi okreću lađice natrag. To ga je silno žalostilo. — Siromašni ljudi — mislio je Vladimir — sigurno su se veselili, kako će prodati voće, a sada ih ovaj tjera natrag. — Pri tom je Vladimir mrko pogledao časnika. Nije više mogao šutjeti. Pristupio je k ocu žalosna lica.

— Zašto su ih otjerali?

— Koga?

— Ove lađice s voćem.

— Nisu ih otjerali, — reče otac.

— Nego?

— Časnik im je rekao, da će brod pristati sasvim uz obalu, pa će nas tamo dočekati.

— Ah, to je zbilja dobro. Već sam bio vrlo tužan.

Ova je vijest razigrala Vladimira. Opet je postao živ i vragoljast. Bilo mu je žao, što je onako oštro pogledao onog časnika. Već je htio poći do njega, da malko s njim govori, ali se tad sjeti, da onaj ne zna hrvatski. — On se zacijelo ne ljuti, — pomisli Vladimir i utješi se. Međutim je brod već prispio do obale. S obale radnici dohvatiše konopce, koje su im dobacili mornari s broda. Tim konopcima privezali su brod za čelične stupove na obali. Još samo časak, i brod će biti već sasvim blizu. Oprezno i polako pristao je konačno uz obalu. Otac upita jednog časnika, da li će putnici moći silaziti, ali mu ovaj odvrati, da brod odlazi već poslije podne. Ovdje je stao, da ukrca ugljen za one velike peći i nekoliko stotina bačava svježega grožđa. To ukrcavanje će potrajati do poslije podne, pa nitko ne može saći sa broda, kad je tako kratko vrijeme. Otac to ispriča majci, dok su dječaci slušali i gotovo zaplakali, kad su čuli za tu nesreću. Stajali su neko vrijeme pognute

glave, dok ih nije otac razvedrio pokazujući im bezbroj lađica oko broda:

— Ne ćeš li kupiti voća? — zapita Vladimira.

— Jao, skoro sam zaboravio.

— Daj nam novaca, — požuri se Eduard.

Kad je otac dao novac, oni povukoše uže i staviše novac u košaricu. Prodavač ih upita, kakovo voće žele. Oni stadoše pokazivati rukom na naranče, koje su bile naslagane u vis kao kula.

Pošto je odbrojio onoliko naranača, koliko su dječaci platili, pozove ih rukom, da vuku. Obojica se prihvatiše posla i obojica se oznojiše, vukući košaricu s voćem. Jasno je, da bi oni ovako vukli košaricu čitavo dopodne i popodne do odlaska broda, da nije trebalo staviti u košaricu novaca. Pošto su pokupili naranče, zahvale prodavaču i veselo pođu k roditeljima, pokazujući, što su kupili. I jedan i drugi nudili su po komad i roditeljima, ali oni sa smiješkom odbiše, uživajući, što su dječaci zdravi i veseli . . .

7.

MALI NAPULJSKI RONCI. BROD GORI

U isto vrijeme bilo se skupilo mnogo putnika na suprotnoj strani broda. Radoznalo su gledali u more, bacajući svaki čas po koji komad kovanog novca. Naši se dječaci odmah požuriše prema skupini veoma znatiželjni, ne znajući, što se to tamo događa. Kad su došli bliže, proturaše se sasvim do ograde i pogledaše dolje. U prvi čas nisu razumjeli, šta se to događa na vodi. Dolje su plivali malešni dječarci, svaki čas vješto ronili pod vodu, opet izranjali napolje i pokazivali neke sitne nredmete, koje su metali u usta. Dječacima je to bilo neobično, pa su odlučili, da se smjesta raspitaju među putnicima, ne bi li doznali, šta to dolje rade ovi mali plivači. Vladimir, koji je stajao pored ograde, okrene se i zapita gospodina iza sebe:

— Molim vas, ne biste li mi rekli, zašto ovi rone?

— Za novcem — odgovori gospodin.

— Za kakvim novcem?

— Putnici im bacaju u more novac, a oni zarone u more i pod vodom uhvate novac, pokažu ga onome putniku, koji ga je bacio, i metnu ga sebi u usta.

— A što rade, kad imadu puna usta novca?

— E, sinko, onda plivaju do čamca i predaju no= vac svome ocu, koji sjedi na čamcu i čeka.

— A hoćete li vi sada baciti novac? Tako bih volio vidjeti, kako ga uhvate.

— Evo ti jedan novčić, — reče gospodin i pruži Vladimiru kovani novac. — Deder baci ti.

— O, gospodine, hvala vam. Ja ću reći mojoj mami i tati, da ste mi dali novčić za one mališane.

Vladimir pogleda novac i nagne se preko ograde, pošto je proturio glavu između rešetki. U isti čas osjeti, kako ga netko čvrsto drži za hlače. On se okrene, da vidi svog čuvara, i vrlo se iznenadi, kad opazi oca, kako ga drži, da ne padne.

— Tatice! — poviče Vladimir. — Pogledaj, do= bio sam novac, da ga bacim dolje u more.

— Tko ti ga je dao?

— Ovaj gospodin — reče Vladimir i pokaže ru= kom.

Otac pristupi označenom gospodinu, da mu za= hvali, ali se Vladimir nije više zanimao za njihov razgovor, već je glasno dozivao male ronce i poka= zivao im novac. Jedan između njih pozivao je Vla= dimira rukom, da baci novac u more. Vladimir se malo kolebao i očima pitao Eduarda, koji je stajao do njega, šta bi uradio. Kad mu brat glavom dade znak, da posluša maloga ronca, on živo zamahne

ručicom i baci novac u more. U isti čas nagnu se obojica preko ograde i stanu pogledom pratiti novac, da vide, gdje će pasti. — Jedan, dva, tri — izbroji Vladimir, a onda im se učini, da se je na površini mora pokazao mali kolut, upravo na onome mjestu, gdje je novac morao pasti. Mali plivač počeka još neko vrijeme, kao da im želi pokazati, da tu nema nikakve prevare, a zatim se okrene i zaroni u vodu. Dječaci su promatrali uzbuđeni. Eduard je polako brojio: — Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, os ... — Nije stigao ni da izgovori broj »osam«, kad je dječak već izronio i u podignutoj ruci pokazivao novac. Dječaci su mu oduševljeno pljeskali gledajući ga zadivljeni. Ovaj prizor ponovio se pred njihovim očima nekoliko puta, jer su i drugi bacali novac s palube, te bi se svaki put jednako uzbudili i oduševili. Svaki put javila bi se u njihovim mislima ista želja: Kada bi oni mogli ovako roniti! Sigurno bi zaslužili mnogo novaca.

Pomalo je prestao lov za novcima. Ljudi oko ograde počeli su se razilaziti. Otac naših dječaka, koji se je uto upoznao i čitavo vrijeme razgovarao sa ljubeznim gospodinom, oprostio se od njega i pozvao dječake k majci. Pa čak i mali ronci bili su već umorni i vraćali se plivajući svojim očevima, da im predadu, što su ulovili. Majku su našli, gdje se zabavlja čitanjem, koje je morala odmah prekinuti,

kad njezini dječaci dotrčaše s galamom i opisujući joj neviđeno čudo i spretnost malih ronaca. Majka je strpljivo slušala i smijala se svojim dječacima, veseleći se njihovoj bezbrižnosti i nestašluku.

Ali je naskoro s majčina lica nestalo veselosti. Oči su joj postale zaplašene i ozbiljne. Počela se okretati na sve strane, uznemireno bacajući poglede po palubi broda. Odnekud je dolazio miris dima i paljevine. Zadah je postajao sve jači i jači. Već začas počelo se dimiti ispod palube. Glas o dimu i požaru raznio se među putnicima za tili čas. Nastalo je grozničavo komešanje. Ljudi su uplašeni udarili u viku. Dim je bivao sve veći. Još tren, i već su počeli izlaziti prvi plamečci vatre. Putnici su trčali po brodu kao ludi i tražili svoje mile i bližnje, da budu s njima zajedno. Naši dječaci stajali su kao okamenjeni i držali se čvrsto majčinih skuta. Mornari i časnici broda istrčali su na palubu, da umire ljude. Vikali su i nadvikivali to mnoštvo.

Već su se brodski vatrogasci dali na posao. Bacili su gumene cijevi u more i sisaljkama crpli vodu, kojom su polijevali unutrašnjost lađe. Požar je bio izbio dolje, gdje je bila poslagana putnička prtljaga i svakojaka roba. Plamen je već bio toliki, da je sukljao iznad palube. Putnici su bili kao bez glave, te su u strahu nagrnuli k ogradi broda, da skaču u

more. Mornari i časnici imali su pune ruke posla, da ih umire. Ali sve njihove riječi malo su koristile. A ipak je trebalo nekako umiriti ljude, da se ne dogodi još teža nesreća. Kapetan broda, kad je vi- dio, da je opasnost velika, popne se na povišeno mjesto i počne dozivati snažnim glasom:

— Gospođe i gospodo! Nitko ne smije ostaviti brod. Nikome od vas ne prijeti opasnost. Mi smo usidreni sasvim uz obalu, pa ako bude potrebno, spustit će se most na obalu i svi ćete izaći na kopno. Ne bojte se ničega, pozvali smo vatrogasce iz grada!

Još nije bio ni dovršio svoj govor, a već se je čuo zvuk vatrogasnih kola sa obale. Odmah su počele raditi njihove štrcaljke. Doploviše i mali brodići, da pomažu gasiti. Putnici se primiriše. Uzmaknuli su na drugu stranu palube, koju nije bio zahvatio požar. Vatrogasci su radili marljivo i požrtvovno. Silazili su dolje u zadimljenu utrobu broda sa štitnicima protiv vatre na glavi, prkoseći pogibli. Neki su od njih izlazili sa nagorjelim odijelima. Dvojica se one- svijestiše od vrućine, te ih drugovi iznesoše napolje bez svijesti. Odmah k njima pristupiše liječnici, da im pruže pomoć. Kad su im zavili rane, poslaše ih u bolnicu. Borba sa vatrom nije bila laka. Dok su je na jednom mjestu gasili, ona je izbijala podalje pod palubom na drugim mjestima. Putnici su prestrav-

ljeni promatrali tu borbu. Tko će pobijediti? Vatra ili ljudska volja? — Ljudi moraju pobijediti, — mislili su putnici i vruće željeli, da se što prije svrši. Dolje je još uvijek buktio plamen, a nitko od putnika nije niti pomislio, da tamo gore kovčezi sa svom njihovom imovinom. Nitko nije taj čas pomišljao na išta drugo osim na vlastiti život i na život svojih bližnjih.

Ipak se još nije znalo, tko će nadjačati. Putnici su se bili već umirili i nisu pomišljali, da skaču u more. Možda su od straha već bili otupili, te nisu više ni mogli razmišljati. Vladimir i Eduard bili su prilično hrabri. Prvi ih je strah prošao, te su već mirno promatrali događaje oko sebe. Nad gradom se je hvatao prvi sumrak, te je zbog toga rasla bojazan putnika. — Hoće li se već jednom svršiti? — mislili su mnogi i tiho promatrali žurbu na brodu. Sjene vatrogasaca tajanstveno su dolazile i prolazile vukući cijevi u raznim pravcima. Na sreću je vatra pomalo jenjavala.

Plamen je bivao sve slabiji. Još je iz utrobe broda kuljao dim, koji se je vijao visoko pod nebo i stvarao nad brodom mrki oblak, sličan oblaku, koji prijeti olujom. Tiha ljetna noć došla je nečujno i razapela svoja neprovidna krila nad nevoljama toga dana. S njom je došao kraj strahu i mukama te večeri. Ipak su pobijedili ljudi. Vatra je bila potpuno

utrnuta. Svima je na brodu odlanulo, ali nitko nije ni pomišljao na spavanje, jer se zapravo nije ni imalo gdje spavati. Sve je bilo poliveno vodom i uprljano čađom i ogorcima. Mornari i časnici obila=zili su oko putnika, da ih razgovore i utješe:

— Sve, što je kome izgorjelo, bit će mu pošteno i plaćeno, — govorili su brodski časnici putnicima.

Naši su se dječaci umorni stisnuli pored roditelja i tvrdo usnuli. Noć je bila topla.

Prošla su tri dana nakon požara, kad je brod bio sasvim popravljen. Mnoštvo radnika radilo je danju i noću i neumorno popravljalo, što je bijesni požar uništio za nekoliko sati. Mnogi putnici odoše u bližnje svratište, da tu čekaju, dok brod bude opet spreman za odlazak. Oni, koji ostadoše na brodu, slušali su i po noći, kako iz dubine broda pridušeno odjekuju udarci čekića i sjekira i tihi zvukovi pile. Šteta je bila velika. Mnogim putnicima izgorjeli su kovčezi sa odijelima i rubljem, a nestalo je u požaru i mnogo dragocjenosti. Obećanje prvoga brodskog kapetana o naknadi štete bilo je savjesno izvršeno. Svaki je putnik dobio u novcu potpunu vrijednost robe, koja mu je izgorjela.

Dok se je brod popravljao, preostali putnici, koji su spavali na brodu, mogli su slobodno izlaziti na kopno i razgledavati grad i njegove znamenitosti.

Među njima su bili i naši znanci. Vladimir i Eduard odlazili su svakog dana na obalu i šetali s roditeljima gradom, gdje su svaki čas nalazili nešto novo i lijepo.

Zavirili su i u mnoge trgovine, jer je otac s majkom nabavljao nove stvari mjesto onih, koje su im bile izgorjele u brodskom skladištu. Susretali su i druge putnike, koji su tumarali po gradu, kupovali prtljagu i donosili je na brod.

Četvrti dan već rano ujutro govorilo se na brodu, da će se prije večeri krenuti dalje na put. Vladimir i Eduard bili su i opet uzbuđeni. Mučila su ih mnoga pitanja: — Gdje li će opet šetati? Kakve li će tamo vidjeti ljude? Ne će li opet buknuti novi požar, negdje na otvorenu moru? Ne daj Bože! — mislio je Vladimir. — Svi bi se utopili. Nitko ne bi mogao doći u pomoć, da gasi vatru. Lako je bilo ovdje, gdje ima toliko vatrogasaca i strašno mnogo malih brodova, koji su nam htjeli pomoći.

Eduard kao da je pogađao njegove misli, pa je govorio:

— Sigurno se ne će ništa više dogoditi.

— Baš sam i ja to mislio — reče Vladimir, junačeći se.

— Ne boj se, sad smo sigurni.

— Ajde, Edo, da pitamo mornare, kuda ćemo sada i kad stižemo opet u novu luku.

Naši se dječaci požure do prvog mornara, da se upuste s njim u razgovor.

— Molim vas, — reče Vladimir, pristupivši jednom momku, koji je blizu nešto radio — recite nam, kuda ćemo sada zaploviti?

— U Ameriku — reče ovaj.

— To ja znam, ali koja će biti prva luka prije Amerike?

— Niti jedna, sine, jer sada plovimo pravo do New Yorka.

— Skroz do Amerike? — začude se dječaci.

— Da — odvrati mornar. — Vidiš, kako se cijeli dan tovari ugljen, da ga bude dosta do Amerike.

Vladimir se nagne nad ogradu broda i zadivljeno pogleda željeznu dizalicu, koja je neumorno tovarila ugalj. Dolje su stajali garavi ljudi, opaljeni suncem i zamazani ugljenom prašinom, držali u rukama lopate i čekali šutke, da se spusti dizalica, koju bi zatim do vrha napunili ugljem. Taj posao se je neprestano ponavljao. Vladimira je rad oko dizalice zabavljao, pa je poželio, da i on bude tako zamazan i opaljen od sunca sa lopatom u ruci među onima dolje. Tik do dizalice bila je još jedna skupina radnika, koja je također neumorno radila tovareći neke malene bačve u utrobu broda. Vladimir ih je neko vrijeme promatrao, a zatim pogleda Eduarda, pa

kako ih je mučila ista radoznalost, obrate se po-
novno onom mornaru:

— A što tovare oni tamo? — upita prvi Vladimir pokazujući rukom na one radnike kod bačava.

— Tovare svježe grožđe za Ameriku.

— Samo da ne bi i opet gorio brod. Bilo bi šteta za toliko grožđe.

— Ne boj se, ne će više gorjeti — reče mornar.

— A tko je zapalio brod kod ovoga požara? — uplete se Eduard u razgovor.

— Jedan neoprezan čovjek, koji je pušio dolje u skladištu. Bacio je šibicu, a da nije ni pogledao, kuda je baca i je li ugašena.

— I zbog njega smo morali pretrpjeti toliki strah!

— Da, da — reče mornar — ali ja moram dalje za poslom, pa ću vas ostaviti.

— Hvala vam na razjašnjenju — poviču dječaci za mornarom, koji je odjurio za poslom, mahnuvši im prijateljski rukom.

Dječaci su stajali neko vrijeme i šuteći gledali na obalu. Njihove oči bludile su po mnoštvu radnika, gomili uglja i bačava i raznog poslovnog svijeta, koji je dolje bučio dolazeći i odlazeći. Niti jedan od njih nije pravo znao, zašto su ušutjeli, a ipak su

obojica osjećali uzrujanost i neki strah. Pogledavši se u isti čas i razumjevši se rekli su obojica u jedan glas:

— Šta radi mama?

Nasmijaše se, što su pogodili istu misao, i uputiše prema protivnom kraju broda, da potraže majku.

8.

MAROČKI BRODOLOMCI

Popravljeni brod je plovio po Sredozemnom moru, režući valove, koji su mu dolazili na put. Vrijeme je bilo oblačno i tmurno. Kiša je padala gusto i neumolno, kao da želi učiniti dan tužnim i neveselim. Još nekoliko sati plovidbe, i brod će proći Gibraltarska vrata*) i zaploviti po uzburkanom Atlantskom oceanu. Na brodu su pričali oni, koji su već nekoliko puta ovuda plovili, da su na tom novom moru valovi golemi kao brda i da brodove mogu prevaliti. Ove vijesti su uznemirivale putnike. Nitko nije govorio ništa, ali se na mnogim licima ogledao nemir i strah. Vjetar je puhao, valovi su bivali sve žešći, te se je brod počeo već jače ljuljati. Nekim je putnicima bilo već slabo, pa su se povukli u svoje kabine. Ovakvog tmurnog dana doplovio je brod već sasvim blizu Gibraltarskih vrata u namjeri, da kroz njih prođe i nastavi put u Ameriku bez

---

*) Gibraltarska vrata su morski prolaz između Europe i Afrike. Tu je kraj Sredozemnog mora, a početak Atlantskog oceana.

stanke. Ali sudbina kao da je drugačije odredila. Najednom je nastalo na brodu naglo komešanje.

Neki su se uplašili i pomislili na novi požar. Ali su ubrzo svi putnici znali, zbog čega su ljudi žurili palubom i glasno se dogovarali. U jedan tren svi su pogledi bili uprti u jednu gotovo nevidljivu točku. Mnogi su putnici imali u rukama dalekozor i kroz njega promatrali nešto, što se je događalo daleko od broda na pobješnjelom moru. Otac naših dječaka uzbuđeno je gledao na dalekozor i svaki čas ga dodavao majci. Dječaci još uvijek nisu znali, o čemu se radi. Bila je to prava muka, gledati druge, kako nešto motre, a sam ne vidjeti ništa. Kad već nisu dulje mogli čekati, stali su salijetati oca.

— Tata — zapita Vladimir — što se tamo događa?

— Tata — prihvati Eduard — reci nam već jednom, što je ono na moru?

Otac im odgovori, ne skidajući dalekozora s očiju:

— To je mala lađica, a u njoj dva čovjeka. Dva Maročanina*) plove na čamcu i bore se s valovima. Čamac im je natovaren nekim sanducima, a valovi ih bacaju na sve strane.

---

*) Maroko je pokrajina u Sjevernoj Africi, kojom vladaju Francuzi i Španjolci.

Otac je to govorio gotovo više kao za sebe, prateći svaki pokret onih nesretnika u čamcu.

— Ovamo ih bacaju valovi — nastavio je otac glasno, dok je dalje motrio. — Ili njih bacaju valovi ovamo ili mi plovimo k njima, da im pomognemo.

Za deset časaka bio je čamac sa Maročanima mnogo bliže brodu, pa su ga putnici mogli promatrati bez dalekozora. Sada je već bilo očito, da brod plovi u pomoć tim jadnicima. Jasno se je vidjelo, kako na valovima njihova lađica igra kao lopta. Čas bi kliznula u dubinu, a čas opet poskočila na valovima uvis i ukazala se na površini mora. Nastala je borba na život i smrt. Jedan od njih skinuo je usprkos hladnom vjetru svoju košulju, sagibao se i nešto radio na dnu čamca.

— Voda im sigurno ulazi u čamac — poviče netko. — Gledajte, onaj sa košuljom začipa rupu.

Dok se je ovaj mučio, da začepi pukotinu na dnu, a zatim dohvatio neki lonac i grabio vodu, da je izbaci iz čamca, drugi je bacao u more sanduke, da smanji teret. Zatim su obojica kleknuli i počeli mahati nekim krpama prema brodu, u strahu, da ih ne mimoiđe i ostavi na milost i nemilost bijesnim valovima oceana. Međutim su mornari već spremali uže, što će ga baciti nesretnicima. More je zapljuskivalo lađicu i prijetilo, da će je potopiti. Oni su i dalje

bacali sanduke, jedan po jedan, sve do posljednjeg. Kraj toga posla neprestano su vikali, lomatali rukama, mahali i dozivali. Vladimir i Eduard su se ukočili od straha, čvrsto se držeći roditelja i tresući se od studeni i groze. Još nekoliko metara, i eto broda kraj njih. Neki mornari potrče k ogradi s užetom, uz koje je bila privezana lopta, i bace ga u more. Još dugo su se borili Maročani, dok im je uspjelo doveslati do lopte i pograbiti uže te ga privezati za čamac. Kad su se tako osigurali, da ih valovi ne će odnijeti na debelo more, grabili su uže pedalj po pedalj i primakli se brodu.

Kad ih gore uzvukoše, bili su spaseni. Brod je sada promijenio pravac i zaplovio prema Maroku, da vrati unesrećene Maročane, odakle su i pošli. Tek sada su putnici mogli vidjeti njihova zaplašena i prozebla lica. Klečali su, zahvaljivali i molili za pomoć. Trebala im je pomoć dobrih ljudi, jer su svu svoju imovinu morali baciti u more. Sanduci, što su ih morali pobacati u vodu, bili su puni jaja, koja su namjeravali prevesti u Europu i tu prodati. Sada su ostali bez išta, pa čak i goli. Putnici su vrlo brzo shvatili njihovu nevolju i počeli im obilno darivati novac, koji su oni spretno hvatali i zahvaljivali se klanjajući se do zemlje.

Pomalo stigao je brod i blizu luke, iz koje su Maročani bili otplovili. Ovdje je bilo more već pri-

W.N.

lično mirno, te su ih mogli već pustiti da dalje i sami plove do kopna svojom lađicom, koja je privezana uz parobrod sretno doplutala do pred luku. Brod je izgubio već nekoliko sati. Baš u taj čas, kad su odvezali lađicu, prilazio je oveći motorni čamac, koji je došao po ove ljude. U gradu su već bili obaviješteni o njihovoj nesreći. Brzo su prešli u motorni čamac i zaplovili prema luci. Dok su god vidjeli putnike na brodu, mahali su i zahvaljivali. Vladimiru i Eduardu tekle su suze od radosti, što su se ovi ljudi spasili i dobili novaca, da ne ostanu puki siromasi.

Za nepunih deset časaka, kad je brod već krenuo prema Atlantskom oceanu, da se pograbi u koštac sa velikim valovima, čula se je pucnjava mužara sa obale. Bila je to počasna pucnjava u znak zahvalnosti toga gradića, što je strani brod spasio dvojicu njegovih građana.

Iza ovog nemilog prizora borbe na život i smrt postali su putnici mučaljivi i zabrinuti. Brod se sve više ljuljao, a na palubi je bilo sve manje ljudi. U mnogim posteljama ležali su bolesnici od morske bolesti. Na svim zabrinutim licima čitalo se isto pitanje: — Hoćemo li sretno doploviti do Amerike? Ne će li i nas možda zadesiti sudbina ovih Maročana, ali na otvorenom moru, gdje nam nitko ne može pomoći? — Ljude je savladao neki pritajeni

strah. Preživjeli su veliki požar i sad eto ovaj brodo= lom dvojice jadnika, a povrh toga većina je putnika već ležala u bolesničkim krevetima, dok su im lica bila blijeda i zelena, koliko ih je mučila glavobolja i mučnina u želucu. Našim junacima nije bilo ništa. Za čas su postali opet veseli i raspoloženi.

— Ja sam mislio, da ćemo još negdje zapeti i stati prije Amerike — reče Vladimir.

— Bome i ja — odvrati Edo. — Bilo bi predugo ploviti do Amerike bez novih doživljaja.

Taj čas brod se naglo nagne i baci obojicu na pod. Dječaci skoče na noge i potrče u svoju kabinu...

9.

NA ATLANTSKOM OCEANU

Prošlo je osam dana tmurnog i nespokojnog ži= vota na otvorenom moru. Brod je izgledao kao ve= lika ploveća bolnica. Gotovo svi putnici ležali su bolesni na krevetima stenjući i jedva čekajući, da se stiša vjetrušina i more smiri. Čak je i neke mornare shrvala morska bolest i prikovala ih uz krevet. Ostali mornari, koji dobro podnesoše neprestano njihanje broda, koje ih je bacalo tamo i ovamo, govorili su, da je to neobičan slučaj, da i brodska momčad na=

stradaju od morske bolesti. Svi zdravi bili su u poslu bez prekida, jedva nalazeći koji čas, da malo pro= spavaju. Koji nisu bili zabavljeni pećima i stroje= vima ili u kuhinji, dvorili su bolesne. Bura je bjesnila od jutra do mraka i dalje čitavu noć. Pripovijedali su brodski časnici, da u dvadeset godina nisu za= pamtili ovako jaku oluju. Izmučena lica putnika ni= jemo su govorila, moleći u sebi, da čim prije stignu do kopna, gdje će se riješiti muka i bolova. Roditelji naših malih junaka također su podlegli bolesti i mo= lili u sebi kao i drugi za sretan svršetak toga napor= nog puta. Ovako nesretnog puta nisu se mornari uopće sjećali. Pripovijedali su o lijepim danima, kad je oceanom vladala tišina, te se je putovalo veselo kao u svatovima.

Od Trsta pa do na ocean i daleko na oceanu, kao da je neka sjena pratila golemu lađu i neprestano joj nanosila neke neprilike i jade. I Vladimir je ležao blijed i bolestan. Ležeći u krevetu pokušavao je redati olovne vojnike, koje bi mu svaki nagib broda ponovno porušio. Skoro čitav odio, u kojemu su se nalazili naši dječaci sa svojim roditeljima, bio je shrvan bolešću. Jedan od rijetkih putnika, koji osta= doše zdravi, bio je Eduard. On je tih osam dana revno posluživao bolesnike i pomagao, da im se donesu jela i lijekovi. Kad bi prolazio hodnikom,

zvalo bi ga najednom po nekoliko glasova: — Edo, donesi mi ovo! Edice, ne zaboravi ono! Eduarde, kad se vratiš, dođi malo k meni! — A on je neumorno trčkarao po brodu i svakome pomagao, gdje je god mogao. Koliko mu se puta dogodilo, da bi pao na dlane, kad bi se brod naglo nagnuo na stranu.

Tako je prošlo tih osam tužnih dana. Ljudi nisu mogli dočekati kraja tome putovanju. Samo jedna želja bila je u sviju: da što prije dođu u luku New Yorka. Deveti dan se more malo primirilo. Umirili se i ljudi, jer je već rano kolao glas, da će brod odmah iza podne doći do obale Amerike. Ljudi kao da su ozdravili i pomladili se za nekoliko godina. Sve je skočilo iz kreveta, muško i žensko, odrasli i djeca. Svi kao da su zaboravili na bolest i minule tegobe. Odjednom je paluba i opet oživjela, kad su na nju navrvili putnici. I zaista se vidjelo u daljini kopno. Ništa se još nije moglo razabrati. Vidjeli su se tek mutni obrisi zemlje. Svima su srca uzdrhtala kao u nekoj čudnoj groznici. Na očima mnogih caklile su se suze. Teško bi bilo reći, kakve su to bile suze. Jesu li to bile radosnice zbog sretnog dolaska ili suze tuge za ostavljenom domovinom i milima?

Naši dječaci šutke su stajali uz roditelje, koji su zamišljeno gledali u kopno. Majčine oči ovlažiše se suzama, a ruke joj i nehotice potražiše raskuštrane glave njenih dječaka, koje je nježno gladila po kosi

sve jednako gledajući u daljinu, u neizvjesnost. Bog zna, kolike su se brige i bojazni gomilale u njezinoj glavi. Znala je ona, da sada ulaze u novi svijet, u novi život. Kako će se snaći? Hoće li naći zarade i kruha? Što će biti od njezinih dječaka? Takve su misli tištale taj čas majčino plemenito srce, kakvo može imati samo majka. Nitko u takvim časovima ne može osjećati toliku ljubav za bližnjeg, koliku ljubav osjeća majka za dijete.

Dječaci su vidjeli, da se događa nešto veliko. Ovakva grobna tišina potrajala je na brodu nekoliko časaka, a zatim je nastao žamor i pričanje. Mnogi putnici, koji su dolazili već drugi ili treći put u Ameriku, tumačili su novacima običaje i način života ovdje, na drugoj strani oceana. Znatiželjni putnici natiskali su se oko njih i pobožno ih slušali. Jedan od tih tumača govorio je vatreno i samosvijesno, kao čovjek, koji sve znade i razumije:

— Sada ćete naskoro ugledati golem kip žene, koja drži u ruci baklju. To je kip, koji treba da bude spomenik američke slobode. Kip je tako velik, da gore na glavi ima veliku gostionicu, a u ručnim prstima hodnike s jakom rasvjetom. Kad god plovim prijeko, uvijek plačem, kad ugledam taj prekrasni znak slobode...

— Zašto plačete? Zar sloboda nije nešto lijepo?

— Jest. Ali svaki narod, ako je vrijedan i čestit, treba da bude slobodan.

— Zar vaš narod nije slobodan?

— Nije. Zato mnogi od nas i lutamo po svijetu.

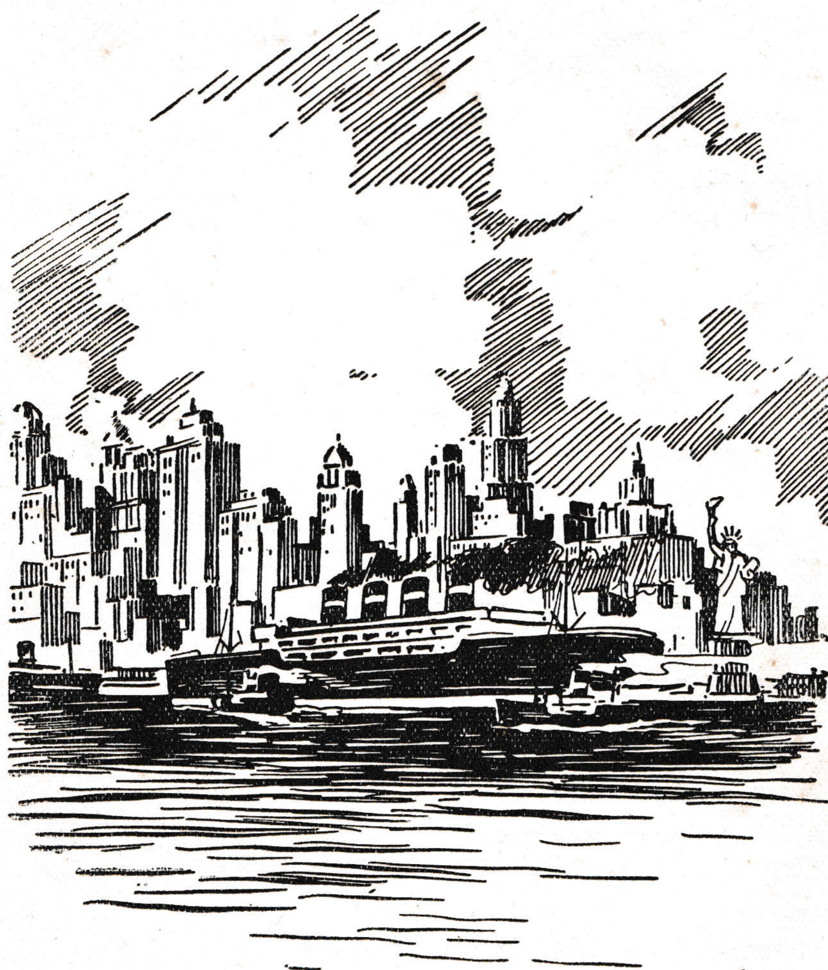
Svi su ga pažljivo slušali. Nisu ni opazili, da brod već prilazi bliže obali. Najednom se ču sa svih strana uzvik začuđenja. Brod je plovio upravo kraj golemog kipa, o kome je ovaj putnik govorio. — Zaista je veličanstven — priznali su putnici glasno. Na brodu nasta veselje, a ponegdje se čuo plač. Ljudi su postali nestašni i hiroviti kao djeca. Čas su plakali, a čas opet grlili se i ljubili i smijali se od radosti. Oči su lutale na sve strane, jer su se već vidjele i velike palače grada New Yorka. Naši dječaci stajali su zadivljeni i drhtali od uzbuđenja.

10.

PRVI DANI U NEW YORKU

Kada čovjek dođe u tuđu zemlju, veseo je, ako među stranim ljudima nađe barem nekog domo= rodca, koji bi ga podsjetio na domovinu. A još je veća radost naći negdje upisano ime svoga zavičaja. Tu radost doživjeli su i naši mali junaci sa svojim roditeljima.

Kad su se iskrcali u luci New Yorka (čitaj: Nju Jorka), osjetili su u prvi čas veliko veselje, ali trenu= tak zatim i neku žalost. Osjetili su, kako im je ipak teško biti daleko od domovine i od svega onoga, što im je bilo drago i sveto. Nikoga nisu poznali. Svi ljudi oko njih govorili su tuđim jezikom. Nitko od njih nije se brinuo za naše putnike. Svak je išao svo= jim putem i nitko ni da ih pogleda. Naši dječaci sta= jali su pokraj svojih roditelja gotovo zaplašeni. Sva njihova nekadašnja radost kao da je nestala zauvi= jek. Otac im zabrinuto gledao oko sebe, kao da oči= ma traži, ne bi li našao nekoga, tko bi razumio ma i jednu riječ njegove domovine. Želio je ugledati ne=

koga, tko bi progovorio njegovim dragim hrvatskim jezikom. A majka je turobno gledala preda se i svakog časa bacala pogled na svog muža, kao da čita njegove misli.

— Da je barem netko došao pred nas — oglasi se majka, da prekine šutnju.

— Kako će doći, kada nas nitko ne pozna! — odgovori otac.

— A gdje je Petrović? Ni njega nema — nastavi majka.

— Zadržali su ga nešto zbog prtljage.

Govorili su oboje na silu. I opet je zavladala žalosna šutnja, koja bi se oduljila bogzna koliko, da nije međutim stigao i Petrović. Prišao je žustrim korakom, a na licu mu je titrao veseli osmijeh.

— Ipak nismo osamljeni — reče on.

— Zašto? — začudi se otac naših dječaka.

— Saznao sam, da u ovome velegradu ima mali komadić Hrvatske.

— Gdje? Šta govoriš!

— I tu ima Zagreb — nastavi veselo Petrović.

— Kakav Zagreb?

— Lijep i prilično velik Zagreb.

— Molim te, budi malo jasniji — reče otac nestrpljivo.

— U New Yorku ima Zagreb. Veliki i lijepi »Zagreb« na šest katova.

— Svratište (hotel) — poveseli se otac.

— Da, a ovdje je zapisana ulica, gdje se nalazi. Obje obitelji sjele su u jedan samovoz (auto), dali vozaču naslov svratišta »Zagreb« i udobno se smjestili na mekana sjedala. Žalosti i boli je nestalo. Sada, kad znadu, da i tu u Americi ima jedan Zagreb, makar bio samo svratište, onda je sve dobro. Sigurno je, da u tom svratištu ima naših ljudi, i da će ih ti naši ljudi lijepo primiti i uputiti dalje u život Amerike.

Samovoz je prolazio mnogim prometnim ulicama New Yorka. Svuda su vrvili samovozi i gomile ljudi. Sa svih strana čula se tutnjava vlakova, i ispod zemlje i iznad zemlje. Sada istom doznadoše naši mali putnici, da u New Yorku imade željeznica pod zemljom. Ispod ceste nalaze se tuneli (podzemni hodnici), koji spajaju pojedine dijelove grada sa njegovim središtem. U tim tunelima položene su tračnice, po kojima jure vlakovi iz jednog kraja grada u drugi. Drugi vlakovi jure iznad ceste. Tu je na svakih pedeset metara sagrađen veliki stup od željeza, a stup sa stupom spojen je dugačkim gredama. Na te grede prikovane su tračnice, koje služe za vrlo brze vlakove.

Lako je zamisliti, kolika se buka čuje od tolikog prometa. Sve tutnji i ječi. Sa svih strana čuju se

trube samovoza i piskovi vlakova. Čini se, kao da se čitava zemlja trese iz temelja. Tamošnji ljudi su već na to naučeni, ali za naše doseljenike bila je to novost, a buka i tutnjava učiniše im se tako strašne, da će ih teško moći podnositi.

Vladimir i Eduard znatiželjno su gledali kroz stakla samovoza, ali se nisu usudili ništa pitati. Bit će za to vremena i kasnije. Oni će o svemu po redu pitati i sve će saznati, kada bude otac dobre volje. Još nekoliko ulica lijevo, pa opet malo ravno, i eto, naši putnici stigli su pred svratište »Zagreb«.

Koliko je bilo veselja i sreće, kad su u svratištu čuli našu hrvatsku riječ. Kod svakog stola razgovarali su ljudi hrvatski. Činilo im se, kao da su se našli kod kuće među svojima. Otac se je brzo sporazumio sa vlasnikom svratišta i odabrao sobu. Vlasnik je bio rodom iz Dalmacije, vrlo vesele ćudi i dobar čovjek. Obećao je našim došljacima pomoći, da nađu posla, i da će im biti pri ruci prvih dana, dok se malo ne priuče na život u Americi. Za čas bili su putnici već u sobi, raspremali stvari i vedro očekivali budućnost u novom kraju. Dječaci su sprva bojažljivo prilazili k prozoru, a onda oduševljeno gledali dolje na ulicu punu šarenog svijetla i mnoštva ljudi. Njihova mašta se razigra. Oči su im lutale po obilju svijetla, pa preko visokih krovova, sve dalje i dalje. Osjećali

su, da će ovdje svašta doživjeti. Nema druge, bit će tu svakakvih pustolovina.

Prva tri dana prošla su na miru. Roditelji su dobili posla i marljivo radili, a dječaci su tumarali po svratištu i raspitivali se za svaku sitnicu. U podne četvrtog dana došao je otac kući na objed i rekao majci, da će Petrović još toga dana otići u jedan drugi grad. Isti dan u vrijeme objeda navijesti otac dječacima, da će od sutra ići u dječje zabavište, koje nije daleko od svratišta. Dječaci nisu pravo znali, hoće li im to biti ugodno ili neugodno. Ali svejedno, kako bilo, oni će ići. Kad je otac odlučio, bit će sigurno dobro.

Taj isti dan oprosti se Petrović sa roditeljima i našim junacima i otide u drugi grad, da preuzme posao. Sutradan ujutro odvede otac Vladimira i Eduarda u dječje zabavište. Učiteljica ih primi vrlo lijepo i ljubezno. Sjela ih je u jednu klupu i dala im neke šarene papire, da ih režu na komadiće i prave od tih komadića zvjezdice. Dječacima se činilo, da će im ovdje biti veoma lijepo. Sva djeca su u tišini radila svoj posao. U čitavoj sobi čulo se samo, kako šumi papir i djeca tiho kašlju. U tome poslu prošlo im je otprilike pola sata.

Došao je sat igre. Djeca su izašla na dvorište s velikom bukom i igrala se na razne načine, kako su znala. Naši dječaci stajali su na strani, malo stidni i

zaplašeni, i gledali drugu djecu, kako se igraju. Na-kon nekog vremena pristupi im neki dječak i počne se glasno smijati, pokazujući na njihova odijela. Ovaj njegov smijeh privukao je njegove drugove, i tako se skupilo za čas oko njih mnoštvo djece, koja su se glasno smijala. Naši mališani su pocrvenili od stida, ne znajući pravo, zašto im se ova djeca smiju. Tek kasnije su saznali, da su im se smijali zbog toga, što su na sebi imali kratke hlače iznad koljena, a ne one vrećaste hlače, koje sežu ispod koljena, kakve su imali ostali dječaci. Bog zna, koliko bi to ruganje još potrajalo, da nije došla učiteljica i kaznila pr-voga krivca.

Kada su poslije igranja opet ulazili u školsku sobu, kažnjeni dječak stane se groziti našim mali-šanima, pokazujući im stisnute šake u znak osvete. Eduard je mirno pogledao Vladimira i šapnuo:

— Neka te samo takne!

— Ne bojiš li se, braco? — zapita ga Vladimir.

— Zar njega?

— Dosta je velik.

— Ne boj se! Ja sam jači od njega.

Naši junaci čvrsto su se uhvatili za ruke i hrabro ušli u sobu.

Dok su se djeca dalje zabavljala s učiteljicom, mali krivac prijetio je ponovno dječacima, a katkad

bi bacio na njih kakav predmet, pazeći, da ga učiteljica ne vidi. Ali dječaci su mirno sjedili i slušali učiteljicu, iako nisu od svega ništa razumjeli.

Kad se je svršio sat, bilo je već podne. Roditelji su dolazili po svoju djecu, pa su i Vladimir i Eduard čekali oca. Na dvorištu skupilo se mnogo djece. Jedni su čekali roditelje, ali se drugi nisu žurili, jer su im roditelji po čitav dan radili u tvornici, pa nije imao tko doći po njih. Vladimir i Eduard stajali su pored plota i čekali. Najednom se kraj njih našao onaj dječak, koji im se rugao zbog hlača. Mahao je rukom i zvao ostale dječake, da bi što bolje mogao izrugati naše novake. Eduard je čvrsto stisnuo ruku Vladimiru i šapnuo mu:

— Ne boj se.

— Bojim se — zaplače tiho Vladimir.

— Vi ste iz starog kraja?*) — oglasi se jedan dječak pored Eduarda.

— Zar ti znaš hrvatski? — poveseli se Eduard.

— Moji su roditelji Hrvati.

— Hoćeš li nam biti prijatelj? — upita Vladimir.

— Vrlo rado — odgovori dječak — ako niste kukavice.

Čitav ovaj razgovor slušali su i ostali dječaci, ali nisu ništa razumjeli. Kad se je razgovor prekinuo, zaviče onaj dječak, koji im je prijetio:

---

*) Hrvati u Americi zovu našu domovinu »starim krajem«.

— Greenhorn!

Naši se dječaci pogledaju, a njihov novi prijatelj im rastumači, da je »greenhorn« (čitaj: grinhorn) rugalica, a znači »zelenbać«.

— To je uvreda. Treba da ga istučeš — reče novi prijatelj Eduardu.

— Ne volim se tući.

— On je sigurno jak — reče Vladimir.

— A kako se ti zoveš? — upita Eduard.

— Slavko — odgovori dječak. — A ti i tvoj brat?

— Ja se zovem Eduard, a moj brat Vladimir.

— Ne smiješ dati da te vrijeđa ovaj dječak — nastavi Slavko.

— Ne boj se! Ja sam Hrvat!

— Greenhorn! — vikne opet mali Amerikanin.

— Izaziva te, Eduarde.

— Sigurno je jači! — oslobodi se i Vladimir.

— Come on, fight! (Čitaj: Komon fajt!) — poviče Amerikanin.

— Šta je rekao? — zapita Eduard.

— Zove te, da se potučeš s njim.

— Hoću. Ali neka se nitko ne miješa. Reci mu, neka udari, ako smije!

Slavko dovikne Amerikaninu Eduardovu poruku, a ovaj stisne šake i kao bjesomučan navali na Edu-

---

*) Come on fight = Hajde potucimo se!

arda. Naš Eduard ga hladno dočeka, zgrabi ga za vrat, omahne njime i za čas ga baci na zemlju. Čim je vidio Amerikanina na zemlji, odmah ga pusti, misleći, da je svršio svoj posao, kad ga je kaznio za uvredu. Ali mali nasrtljivac skoči sa zemlje i poleti ponovno na Eduarda. I ovaj put našao se je za čas na zemlji kao bačena vreća. Ostali dječaci načinili su oko njih okrug, oduševljeno vikali i hvalili jačega. Ta bi bitka još sigurno potrajala, da nije došao otac naših dječaka i poveo ih kući. Grdio ih je cijelim putem. Kad su mu ispričali, kako ih je onaj mali Amerikanin izazivao, on je ušutio, ali je čvršće prihvatio Eduardovu ruku.

— Ja sam Hrvat. Ne dam se ni u Americi vrijeđati! — ponosno se zagleda Eduard u očevo lice.

— A ipak si greenhorn i zelenbać!

— O, to mi ti možeš reći, jer si moj otac. Ali i tebi je drago, što sam mu pokazao, pa makar ti mene i grdio.

— Dvaput ga je bacio na zemlju! — veselo je pričao Vladimir.

Otac je šutio. Dječaci su znali, da ih ne će više koriti.

11.

U AMERIČKOM VLAKU

Otac naših dječaka nije mogao u New Yorku toliko zaraditi, koliko je trebalo za obitelj, pa je već nekoliko dana propitkivao po hotelu naše ljude iz staroga kraja za ostale gradove, gdje ima dobre zarade. Tako je s više strana čuo, da u gradu Detroitu ima zarade u tvornicama samovoza. Naši su dječaci već nekoliko večeri slušali, kako se o tome razgovara, pa su se već unaprijed veselili vožnji željeznicom. Istina, bilo im je žao, što će morati ostaviti Slavka, koji je bio dobar drug, ali ako roditelji odluče otići, bit će dobro, da i oni s njima odu. Posljednjih dana već su naučili mnogo engleskih riječi i time su se naravno veoma ponosili. Što god bi čuli na dvorištu od djece, pitali bi Slavka, da im kaže, šta znači, i tako su već pomalo razumjeli engleski. Jednog jutra bila je gotova odluka za put u Detroit. Putovat će se već sutradan ujutro. Otac je bio u brizi, što mora opet u strani grad, ali drugačije nije moglo biti. Trebalo je otići tamo, gdje će biti bolje svima.

Kad je svanulo novo jutro, krenula je naša obitelj na kolodvor. Tko bi htio opisati jedan američki kolodvor i njihove željeznice, trebalo bi mu mnogo

vremena i papira. Mi ćemo se sada malo upoznati s jednim takvim kolodvorom, a kasnije, kada bude=mo sjeli u vlak, upoznat ćemo i američki vlak, da nešto saznamo o brzini i udobnosti njihove željez=nice.

Naša obitelj odvezla se je na kolodvor samovo=zom. Čitav taj kolodvor u New Yorku ne izgleda strašno velik izvana. Nije to golem neboder sa pede=set i više katova, kao mnoge druge kuće u New Yorku, od kojih neke imadu i više od sto katova. Sama zgrada kolodvora nije veoma velika zato, što je kolodvor većim dijelom pod zemljom. Kad uđete u zgradu, treba da kupite na blagajni kartu i upitate službujućeg čovjeka, gdje stoji vlak, koji vozi u De=troit. On će vas uputiti, recimo na četvrti kolosjek.

Taj četvrti kolosjek je oko sto metara duboko pod zemljom. Vi ćete stepenicama silaziti dolje. Najprije ćete vidjeti prvi kolosjek, pa zatim, kad siđete još niže, drugi, još dublje treći, pa četvrti. Dolje stoji vaš vlak. Sve je rasvijetljeno i živo. Kada vlak krene, onda ide jedno vrijeme ispod zemlje, dok ne prođe ispod čitavog grada, a tek tada pomalo ide na više, izlazi van i juri ravnicama velikom brzi=nom. Kad su naši dječaci ušli u vlak, htjeli su ga pomno pregledati. Vladimira je mučila radoznalost, kako izgledaju američki vlakovi. Da li su ljepši i brži od naših. Kome će se obratiti, ako ne će ocu?

— Tatice, jesu li brži od naših?

— Tko, Vladimire?

— Pa vlakovi.

— Mnogo brži, Vladimire. Oni jure dva i tri puta brže od naših.

— A koji je ovo razred? — propitkuje dalje Vladimir.

— Tu nema razreda u vlakovima.

— Zbilja nema? Zar su tu sva kola (vagoni) ovako mekana i udobna?

— Jesu, sine.

— Kad bi ih barem mogao vidjeti!

— Hajde, djeco, pokazat ću vam cijeli vlak.

Naši dječaci pohrliše radosni za ocem. Već u drugom vagonu ostali su zapanjeni. Vagon nije imao sjedala kao kod nas, već stolove i duboke naslonjače obučene kožom.

— Za što je ovaj vagon? — izustiše obojica zajedno.

— To je vagon za pušenje i čitanje novina.

— Kako je to lijepo! — uzdahne Eduard.

Slijedeći vagon bio je za spavanje. Bio je sličan našim vagonima za spavanje, samo je na kraju imao kupaonicu. Ispred kupaonice je voda za piće, a kraj pipe za vodu bila je naprava. Naši dječaci su stali kod naprave i znatiželjno pogledali na nju. Otac je odmah opazio tu novost i pristupio bliže, da pomnije

pregleda napravu. Pritisnuo je na jedno puce, i u tren oka ispala je papirna čaša za vodu. Ispod naprave je stajala košara, u koju su se bacale upotrebljene čaše. Ušli su u dalji vagon. U njemu je svirala glazba, a u sredini je bio prostor za plesanje. Svi vagoni su bili čisti i presvučeni kožom ili suknom. Bili su veoma dugački i široki. Dječaci su bili oduševljeni američkim vlakom. Vesela i zadovoljna lica vratili su se u svoj vagon i na dugo i široko pričali majci, što su vidjeli. Sjeli su na mekana sjedala i nestrpljivo čekali, kad će vlak krenuti.

— U večer smo u Detroitu — obrati se otac majci.

— Cijeli dan vožnje. To je sjajno! — poveseli se Eduard.

— Al right! (čitaj: Olrajt!)[1]) — potvrdi Vladimir.

— Vidi, vidi Amerićanina! — nasmije se otac.

Još je palo nekoliko riječi, a uto vlak krene. Dječaci prisloniše nosiće na staklo i stadoše mahati ljudima, koji su dopratili svoje znance na kolodvor.

— Good by New York! (Gudbaj Njujork!)[2]) — poviče Eduard.

— So long New York![3]) — doda Vladimir.

Izgovorivši ovo nekoliko engleskih riječi pogledaju obojica ponosno na roditelje, koji su se zado-

---

[1]) Al right! = U redu! [2]) Good by, New York! = Zbogom, New York! [3]) So long New York = Doviđenja, New York!

voljno smiješili svojim mališanima. Vlak je već jurio velikom brzinom, ali još uvijek pod zemljom. Dječaci su uzrujani čekali, kad će izići na svijetlo dana, znatiželjni da vide nove krajeve. Napokon, poslije gotovo pola sata izjuri vlak iznad zemlje na svijetlo. Ali još nisu bili ostavili New Yorka. Još su se lijevo i desno redale kuće predgrađa ovoga velikoga grada. Bile su tu i velike tvornice sa visokim dimnjacima. Vidjelo se mnoštvo radnika zaposlenih po dvorištima tvornica. Još uvijek su ih s obje strane pratile tvornice i kuće, dok nisu napokon nestale i posljednje kuće i otvorila se ravnica. Ipak je uz prugu vodila cesta, koja je bila popločena i glatka. Po njoj su neprekidno jurili samovozi u oba pravca. Vlak je bjesomučno letio po tračnicama. Bilo je ugodno sjediti u mekanom naslonjaču i gledati, kako izmiču stupovi i po glatkoj cesti prolijeću samovozi.

Naši mali junaci doskora su se umorili gledajući kroz prozor i usnuli u krilu svojih roditelja i vjerojatno sanjali o buci u Detroitu. Vladimir se je sigurno i u snu spremao, kako će u Detroitu na kolodvoru upotrebiti svoje englesko znanje i viknuti gradu: — Good day, Detroit (Čitaj: Gudej, Detroit.)[1]) — Naravno, mi ne znamo, o čemu je sanjao Vladimir, ali znamo točno, da je odista rekao: — Good day, Detroit! — čim je ugledao prve kuće toga grada.

---

[1]) Good day, Detroit! = dobar dan, Detroit!

Poslije vožnje od jutra do mraka stigli su naši putnici u Detroit. Otac je oprezno probudio dječake i najavio im, da su stigli u novo prebivalište. Vladimir će protro oči i pogledao kroz prozor. Čim je ugledao svijetla grada, pozdravio ga je glasno i razgovijetno. Otac ga potapša po ramenima i primijeti:

— Ti si rekao: Good day, Detroit. Pa to znači: dobar dan, Detroit!, a sada je već večer.

— Znam — odgovori Vladimir — ali što ću, kad još ne znam reći na engleskom: Dobar večer!

— Zato ja znam — pohvali se Eduard, koji je još napola drijemajući slušao taj razgovor.

— Veoma dobro. Da čujemo! — potakne ga otac.

— Kaže se ovako: Good evening, Detroit! (Čitaj: Gud ivning, Detroit!).[2])

— Ded još jednom ponovi — poveseli se Vladimir.

— Good evening, Detroit! — ponovi Eduard.

— Good evening, Detroit! — ponavljao je oduševljeno Vladimir.

— Čestitam! — potapšao je otac Eduarda. — Ti si više naučio.

— Dobit ćeš u Detroitu jedan sladoled — reče majka.

— Mnogo ja već znam — pohvali se Eduard.

---

[2]) Good evening, Detroit! = Dobar večer, Detroit!

— I ja znam sve. Znam odista sve osim ove rečenice! — požuri se Vladimir.

Vlak kao da je usporio brzinu. To je značilo, da će naskoro ući u kolodvor. Osjećalo se, kako mu se kotači okreću sve sporije. Još malo, i bili su u Detroitu. Ovdje je naše dječake čekao nov život, a sigurno i po koja pustolovina. Činilo se, da ih čeka i jedna doduše lijepa pustolovina, ali će se svakako svršiti neugodno.

12.

PRVI ŠKOLSKI DANI U DETROITU. VLADIMIR JE ZABASAO

Naša obitelj lijepo se je svikla u svom novom boravilištu. Otac je marljivo radio u tvornici samovoza, a dječaci su našli u susjedstvu mnogo drugova. Prošli su i školski praznici. Oba dječaka već su lijepo govorila engleski, pa je otac odlučio da ih upiše u englesku osnovnu školu. Želio je, da dobro nauče engleski. On će već paziti, da ne zaborave svoj lijepi hrvatski jezik. Naši junaci su se tome veselili od srca. Znali su, da će u školi naći još mnogo dobrih drugova i da će svašta naučiti.

Jednog ponedjeljka povela ih je majka na upis. Škola, u koju su se upisali, bila je prekrasna zgrada,

sa velikim razredima, prostranim dvorištem, dvoranom za tjelovježbu, dvoranom, koja je imala pozornicu i kino, pa dvoranom za ples. Bile su tu i posebne sobe za učenje prirodopisa i zemljopisa. Dječaci su zadivljeno razgledali zgradu, koju im je pokazivala vrlo ljubezna učiteljica. Ubrzo su postali dobri sa ostalom djecom, i tako je počeo njihov novi školski život.

Prvih nekoliko dana samo su promatrali, kako drugi rade. Tu i tamo zapitala bi učiteljica i njih nešto, a oni bi uvijek spremno i dobro odgovarali. Uskoro su ih svi zavoljeli. Učiteljica je pred svim đacima izjavila, da su njih dvojica najbolji i najmarljiviji đaci.

U Americi ima svašta: bogatstva i siromaštva. Ima i lijepih škola. Među đacima vlada pravo natjecanje u učenju. Svaki đak ima na zidu u razredu jedan tvrd papir, na kojem je zapisano njegovo ime. Na taj papir lijepe se male zlatne zvjezdice. Za svako pitanje, na koje dobro odgovori, prilijepi đak zvjezdicu, koju dobiju od učiteljice. Tako se i lijenčine nekako tjeraju, da nešto urade. Đaci mnogo misle na te zvjezdice. Tko ih ima na kraju godine najviše, taj dobiva od škole lijepu nagradu. Manje nagrade dobivaju i drugi, koji imadu potreban broj zvjezdica. Đaci nisu mogli na putu pogubiti knjige, jer ih nisu nosili. U Americi đaci ne nose kući knjige,

nego ih ostavljaju u razredu u škrabici (ladici). To znači, da ne moraju kod kuće učiti, već se drugi dan pita ono, što se je dan prije tumačilo. Ali zato treba dobro paziti i pamtiti, što učitelj ili učiteljica govori. A tko dobro pazi, ne pada mu ni na um, da pod satom gađa susjeda praćkom.

Dani su u školi prolazili. Učilo se marljivo, ali se i igralo isto tako marljivo. Svakog dana govorila je učiteljica po pol sata o izletu čitave škole na ladanje. Dan izleta se je približavao. Vladimir i Eduard već su rekli roditeljima, da se sprema izlet, i dobili od njih dopust. Ići će čitava škola pod nadzorom učiteljica. Krenut će se ranom zorom i vratiti u večer.

Došlo je i predvečerje izleta. Ali je došla i nezgoda. Eduard se negdje prehladio, pa sada kašlje. Htio bi on sakriti taj kašalj, ali ne može. Roditelji su zabrinuti za njegovo zdravlje, pa vele, da je najbolje, da odustane od izleta. Lako je zamisliti, kako je teško bilo Eduardu. Prvi izlet! Ali roditelje valja slušati, a zdravlje čuvati. Na izlet će ići Vladimir sam. Bilo mu je pol veselja pokvareno, ali će ipak ići. Izlet je lijepa stvar, pa makar i ne bio Eduard uz njega.

U nedjelju u jutro ustao je rano, brzo se spremio i pošao k roditeljima. Otac i majka dali su mu savjete, da se čuva, da bude dobar, da se ne udaljuje

od drugova i slične opomene, kako već govore roditelji, koji dobro poznaju svoju djecu. Prije odlaska otišao je Vladimir ponovno u sobu, da vidi Eduarda. Nije ga htio buditi, ali je trebalo da ga vidi i samo da mu šapne: Zbogom. Bilo mu ga je od srca žao.

Kad je povirio u sobu, Eduard je već bio budan.

— Ja odlazim, braco! — rekao je tužno Vladimir.

— Dobro se zabavljaj.

— Žao mi je, što i ti ne ideš sa mnom.

— I meni još više.

— Sve ću ti pričati, kad dođem — tješio je brata.

— Dobro, braco. Volio bih, da ja pričam, ali je dobro i tako. Samo ti pazi na sebe.

— To sam već obećao tati i mami.

— Idi, da ne zakasniš.

— Zbogom, Eduarde. Veoma mi je žao.

— Pa nisi ti kriv. Došla prehlada i odnijela izlet.

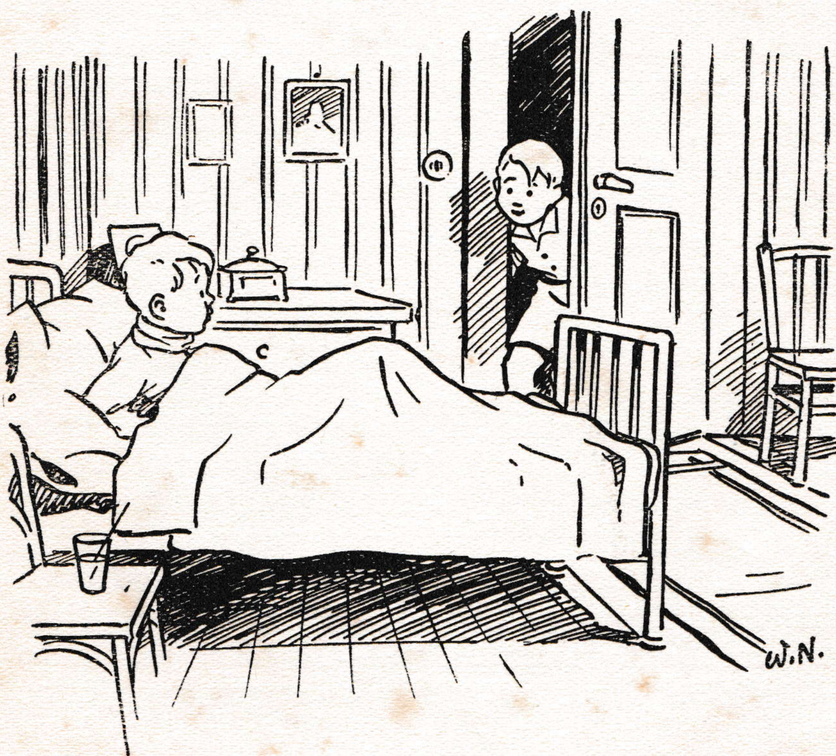
— Drugi put ćemo zajedno — reče Vladimir, da utješi brata, i poljubi ga.

— Idi sada. Žuri se, već te sigurno čekaju.

Vladimir pomiluje brata, malko zastane i zagleda se u njega, a onda potrči na ulicu, žureći se pred školu, gdje je bio sastanak đaka i učiteljica.

Svi ste vi, dragi čitaoci, bili na takvim izletima, pa već znate, što se obično u takvim prilikama radi. Tako su i naši đaci proveli svoj dan u prirodi. Igrali su se, trčali, brali cvijeće i vraćali se umorni kući.

To je nešto lijepo i obično, ali nije bila obična Vladimirova neposlušnost, koja je skrivila priličnu nezgodu na povratku sa izleta. Obećao je kod kuće, da će biti dobar, a to znači za maloga đaka, da će biti poslušan. Ali je Vladimir pogazio zadanu riječ. A to nije moglo proći bez nevolje. Dogodilo se to ovako. Kad se je škola vlakom vratila u grad, opomenule su učiteljice sve đake, da svi zajedno pođu

munjovozom (tramvajem) do škole, a od škole svaki znade put do kuće. Iz vlaka su se ukrcali u munjovoze. U svakom munjovozu bila je po jedna učiteljica, pa tako i u onom, u kojem se je vozio Vladimir. Redale su se stanice, ljudi su izlazili i ulazili u munjovoz, a Vladimir je neprestano gledao kroz prozor, ne bi li opazio ulicu, u kojoj stanuje. Zašto bi on pješačio od škole kući, kad može saći na jednoj postaji negdje kod svoje ulice i tako bez muke stići kući! Tako je mislio mali Vladimir, ali se je prevario. On je doduše u prvi sumrak večeri sišao na jednoj postaji neopazice iz munjovoza, ali je ubrzo opazio, da to nije ona ulica, u kojoj stanuju njegovi roditelji. Sada je naravno počelo lutanje po gradu, koji je vrlo velik, nekoliko puta veći od našeg Zagreba.

Spočetka se je držao hrabro. Išao je od ulice do ulice, nadajući se, da će ipak nabasati na pravu ulicu. Ali prave ulice nigdje nema. Za kratko vrijeme obuzelo ga malodušje. Išao je ne znajući, kuda ide, i glasno plakao. Vrijeme je odmicalo, a nad gradom se spustila potpuna noć. Naš pustolov bio je očajan. Bio je već umoran i gladan. Hvatao ga je strah. Ne samo strah noći, već i strah od oca i majke. Zar mu nisu lijepo rekli, da se ne udaljuje od ostalih? A on uradio, baš kako ne treba. Otišao je dolje bez dopusta i izgubio se kao gumb u pijesku.

W.N.

Konačno ga opazi na jednom uglu gorostasni stražar i priđe k njemu:

— Zašto plačeš, sine?

— Izgubio sam se.

— A gdje stanuješ?

— Ulica Medbury broj 2645.

— Pričekaj malo, ja ću te odvesti kući.

Uzeo je Vladimira za ruku i poveo ga na pločnik. Baš u taj čas je neki gospodin zatvarao svoj dućan i opazio stražara i malog Vladimira.

— Kuda ga vodite? — zapitao je stražara.

— Kući — odgovori ovaj.

— Zar se izgubio?

— Izgubio se.

— A gdje stanuje? Ja ću ga odvesti. I onako idem sa ženom i djecom malo samovozom u šetnju.

Stražar mu reče stan našeg Vladimira i ostavi ga pred dućanom. Vladimir odmjeri gospodina od glave do pete i postade mu odmah temeljito sumnjiv. Sjetio se je on jedne predstave u kinu, gdje su Kinezi ovako mamili i odvodili djecu i zamatali ih u crne plahte. Htio je pobjeći, ali ga u taj čas gospodin uhvati za ruku:

— Odmah ćemo ići, sine.

— Zar još nekoga čekate?

— Da, ženu i djecu. Sad će odmah doći.

Ovo je Vladimiru bilo još sumnjivije. Ta djeca su sigurno njegovi pomagači, a valjda i žena. Naskoro stigla je i ta tajanstvena žena sa dva dječaka. Gospodin je otišao u dvorište i izveo iz njega samovoz. U nekoliko riječi rastumačio je ženi i djeci, što se je Vladimiru dogodilo, a zatim svi posjedaše u samovoz i uzeše Vladimira sa sobom. Počela je vožnja nekim čudnim, tamnim ulicama. Vladimiru je bilo vruće. Jest, baš po ovakvim ulicama vozili su oni Kinezi djecu, a onda su se zaustavili pred jednom kućom i tu ih strpali u podrum, da ih tu muče. On je očekivao svakog časa, kad će u jednoj od ovih mračnih ulica gospodin zaustaviti samovoz i njega umotati u plahtu i gurnuti u hladan i vlažan podrum. U mislima se je već oprostio s ocem, majkom i Eduardom. Vidio ih je, kako plaču za njim i traže ga. Vladimir je bio mokar od znoja. Čitavo je vrijeme šutio. Nije ni čuo, da ga njegovi suputnici pitaju za razne stvari, dok on nije odgovarao, jer ne bi ni mogao odgovoriti. Međutim su ulice postajale sve šire i svjetlije. Vladimiru se pričini, kao da neke od njih prepoznaje. I nije se prevario. Jedna za drugom dolazile su ulice, koje je on dobro poznavao. Pri srcu mu je postalo lakše. Ako bi sada primijetio, da ga kane odvesti nekuda dalje, on će skočiti iz samovoza, makar pao na lakte. U slijedeći čas bio je ugodno iznenađen. Auto je skrenuo u njegovu

ulicu. Još trenutak, i stali su pred samom njegovom kućom. Vladimir je brzo skočio iz samovoza i pojurio u kuću. Sve, što je dospio reći, bilo je: — Thank you (Č.: Tenk ju).*

Lako je pogoditi, u kolikom su strahu bili Vladimirovi roditelji, kad je nastala crna noć, a on nije dolazio kući. Obradovali su se, kad ga ugledaše, a on se ojunačio i stao pričati svoje doživljaje. Je li se stidio, što je zlo pomislio o uslužnoj obitelji, koja ga je dovezla kući? Možda jest, jer nije ni spomenuo Kineza, plahte, ni podruma, kojih se toliko bojao, dok je sjedio u samovozu ljubeznoga gospodina.

13.

ZALUTALI DO MICHIGAN JEZERA

Bila je nedjelja. Dan je bio vedar i prijazan. Naši dječaci ustali su prilično rano i izašli među drugove. Prije objeda bilo je još dosta vremena za zabavu i šalu. Za malo vremena našlo se na okupu mnogo njihovih školskih drugova. Jedan od njih donio je zanimljivu novost. Doznao je, da se nedaleko njih nalazi mala šumica i u njoj koliba, u kojoj živi jedan čovjek sa Divljeg Zapada.

---

* Thank you = Hvala vam.

A tko ne zna, što je Divlji Zapad! To je zapadna strana Sjeverne Amerike, gdje su se doskora sterali beskrajni divlji krajevi sa prašumama i pustinjama, zvijerima i lovcima skitalicama, s kojima se je moglo svašta doživjeti, pa i život izgubiti.

Pripovijedao im je, da taj čovjek ima dva konja i mnogo oružja. Netko predloži, da se svi prošeću do te šumice. Taj dječak im je najprije opisao, gdje se nalazi ta šumica, a onda je Eduard izabran za vođu. Vratit će se za jedan, najviše za dva sata.

Dogovorili su se i uputili u pravcu prema šumici. Prolazili su mnogim ulicama, ali nikako da iziđu na čistinu i nađu šumicu sa divljim čovjekom. Pošto su odlučili svakako stići, kuda su naumili, išli su neumorno dalje. Eduard je vodio drugove i sokolio ih, da ustraju, pa da će brzo doći do cilja. Prošla su tako već puna dva sata. Dječaci zaboraviše, da ih kod kuće čekaju na objed. Htjeli su pošto poto stići u šumicu. Ulica za ulicom, nikad kraja! Najposlije se stvoriše u crnačkom dijelu grada. Malo društvo čudilo se, kuda je zalutalo. Po uličicama sami crnci, crni kao ugljen. Debele usnice objesile im se kao kobasice, a bijeli zubi sjaje im se kao porculan. Nigdje bijelog čovjeka! Našu družinu uhvati strah. Čuli su oni svašta pričati o crncima. Govorilo se, kako crnci kolju bijelce i bacaju ih u kanale. Pripo-

W.N.

vijedalo se, kako crnci nose velike britve, kojima režu bijelcima grkljane, i mnoge druge slične neistine.

Naši su mališi znali, da se u Americi pričaju svakakve grozne stvari, najviše o crncima, ali su im roditelji govorili, da među bijelcima ima u toj zemlji velikih zločinaca, a crnaca da ima dobrih i zlih, upravo kao i bijelaca. Ali kad su tu naši dječaci ugledali same crnce i sjetili se pripovijesti o njihovim običajima i krvološtvu, bilo im je tijesno oko srca. Odmah su ubrzali korake i dali se u bijeg. Crnci su ih začuđeno gledali i prijazno im se smješkali, ali se dječaci nisu umirili. Bojali su se, da njihova prijaznost nije lukavost i varka. Jedva jedvice pođe im za rukom, da nekako istumaraju iz toga crnačkog naselja. Eduard nije klonuo, vodeći svoju četicu.

Neki su dječaci malaksali i počeli jadikovati, kad se sjetiše, da su već davno morali biti na objedu. Eduard ih je sokolio i vodio dalje. Već je davno prošlo podne, kad se najednom stvoriše u središtu grada. Sve je vrvilo. Ulice su bile pretrpane i ljudima i samovozima. Sad je istom valjalo paziti, da ne bi koji dječak zabasao pod samovoz. Eduard ih je sve držao na okupu i vodio hrabro naprijed. Hodali su još pol sata, kad stigoše do jednog velikog jezera. Konačno im je bilo jasno, kamo su stigli.

Došli su upravo u posve suprotan dio grada od onoga, gdje su stanovali. Dakako, to se lako može dogoditi svakome u Detroitu, ako hoda napamet, a ne gleda strane svijeta ili nema uza se zemljovida, koji treba da zna čitati. Detroit je golem grad, tako golem, da u njemu stanuje više od dva i pol milijuna ljudi. Razumije se, da je onda veoma daleko od jednoga kraja grada do drugoga.

Jezero, na koje su došli, zove se Michigan jezero. Kraj jezera bio je i zvjerinjak, a po jezeru su plovili čamci. Tu je bilo zaista lijepo. Ovdje se našim dječacima svidjelo. Objed su i zaboravili. Skupili su nešto novaca, što su ih imali uza se, i unajmili čamac. Divno su se vozikali po jezeru, pjevali i zabavljali se. Svi su bili veseli, osim jednog buntovnika, koji je neprestano kukao:

— Tužit ću vas ocu.

— Zašto si išao? — dobaci mu jedan.

— Natjerali ste me. Ja nisam htio.

— Tko te je natjerao? — upita drugi.

— Odvukli ste me silom, kao Indijanci.

— Sam si pošao — reče Eduard — pa šta sad kukaš?

— Bojiš se batina — doda Vladimir.

— Sve ću vas tužiti. Vi ste me odvukli, a ja sam se branio.

— Da ga malo okupamo u jezeru? — sjeti se netko.

— Neka se kupa! — slože se neki drugi. — Onda ćemo mu dobaciti dasku, da se spasi.

— Ne, drugovi, nemojte to činiti!

Jedva je uspjelo Eduardu, da ih odvrati od toga nauma. Ova prepirka pokvarila je dječacima veselje. Kad je onaj spomenuo oca, i ostali se sjetiše kuće i roditelja. Svi su imali istu misao: Idemo kući. Eduard je znao, da je pustolovina svršena, i predloži, da se pođe kući. Bilo je i prilično kasno.

Svi su vidjeli, da se za dana ne mogu povratiti. Trebalo je prevaliti velik put. Eduard je junački išao na čelu svoje vojske i vodio je natrag, a znao je, da će poslije biti svašta. Išli su istim putem. Sada su morali kroz crnačko naselje po sumraku, pa ih je zato hvatao još veći strah. Kroz naselje su gotovo protrčali, premda su već padali od umora. Već je odavno bilo vrijeme za večeru, kad su napola pijani od žurbe stigli do svojih kuća. Tu su ih dočekali zabrinuti i kivni roditelji.

Eduard i Vladimir dobili su također svoj dio, pošto su pošteno ispričali sve po redu, kako je tekla ta pustolovina.

Sve bi još dobro prošlo, da nije onaj lažljivac, koji se je bunio, samo da pobudi smilovanje roditelja i spasi se od kazne, ispričao svome ocu, kako

su ga odveli i bacili obučenog u jezero. Otac nije
oklijevao, nego je odmah došao ocu naših dječaka,
da tuži Eduarda, koji je bio kolovođa u toj skitnji.
Izdajstvo i laž nevjernoga druga platili su i Eduard
i Vladimir. Nije im bilo teško podnijeti kaznu, ko-
liko ih je pekla laž onoga kukavca. Eduard se je
ipak ponosio tim pothvatom, jer nisu počinili nika-
kva zla, a on je svoje društvo ipak odveo daleko u
nepoznat kraj i doveo ga istim putem kući, a da
nitko nije postradao.

14.

DVIJE VESELE ZABAVE, KOJE SE SVRŠAVAJU NEVESELO

Jednog popodneva odlučili su naši dječaci, da
odu u kino. Vi možda ne znate, da kina u Americi
počnu već ujutro oko osam sati i prikazuju cijeli
dan, pa sve do jedan sat u noći. Kad kupiš ulaznicu,
možeš mirno gledati jedan te isti film nekoliko puta.
Naši dječaci bili su već nekoliko puta popodne u
kinu i vratili se rano kući. Ali ovaj put bilo je malo
drugačije. Otišli su u kino oko dva sata popodne.
Usput su kupili slatkiša i čokolade, da im ugodnije
prođe vrijeme. Kino nije bio daleko od njihove
kuće, pa su otišli bez brige, jer su poznavali put do

kina i natrag do kuće veoma točno. Toga dana da=vao se veliki pustolovni film, pun svakakvih doga=đaja. Da vam bude jasnije ono, što se je poslije do=godilo našim malim junacima, pripovjedit ćemo vam kratko događaje, što ih je prikazao ovaj film.

Jedan mlad čovjek, koji je bio hrabar, dospio je na neki kriomčarski brod. Svrha njegova dola=ska na taj brod bila je, da nađe i uhvati neke zlo=čince i da ih preda vlastima. On se neopazice uvukao na brod i sakrio se dolje u skladištima robe. Preko dana je bio sakriven među sanducima, a po noći se je šuljao po brodu i istraživao. Ali jednog dana sišli su mornari toga sumnjivog broda dolje u skladište, da iznesu neke sanduke. Pre=vrćući tako po sanducima nađoše mladog momka, oboriše se na njega, svezaše ga i zavezana do=vedoše gore svom kapetanu. Junak filma — mladi momak — odmah prepozna u kapetanu kolovođu kriomčara i opasnog razbojnika. Stajao je pred njim sa svezanim rukama na leđima i nije niti trenutak odavao straha. Kapetan=razbojnik smijao mu se u lice, a zatim prišao k njemu i pljusnuo ga viknuvši:

— Došao si njušiti na moj brod. Jest, ja sam taj, koga ti tražiš, ali ti to ne ćeš moći nikome reći, jer će te za čas progutati valovi.

Mladi junak nije ni trepnuo okom. Znao je, da se kriomčar ne šali i da će ga zaista baciti u more. On nije htio moliti milost. Zar da se ponizi pred tim surovim čovjekom, koji je jamačno već ubio mnogo ljudi! Ne, radije će umrijeti mirno i dostojanstveno. Uto je kapetan naredio, da se metne na ogradu broda jedna daska. Na tu dasku natjerat će ovog momka i dasku tresti dotle, dok ovaj ne padne u more. Za čas je bila daska spremljena. Oko uhvaćenog mladića skupili su se svi mornari. Bili su to ljudi zarasli u bradurine, nacerenih lica, na kojima se je vidjela jedino zloba i pokvarenost. Po svemu se vidjelo, da će ovo za njih biti opet velika svečanost, kakve su oni već naučeni češće gledati. Još trenutak, i počela je razbojnička zabava. Mladom junaku razvezali su ruke i dali mu u ruke nož. Pružajući mu nož govorio je kapetan ujedljivo:

— Evo ti nož, kad navale na tebe morski psi, da se obraniš od njih.

Poslije toga uperiše svi na njega samokrese i zapovjediše, da stupi na dasku. Odvažno je stupio junak na dasku, još jednom se okrenuo prema njima, a zatim zakoračio po dasci. Kad je došao na rub daske, okrenuo se ponovno, nasmijao se svojim neprijateljima i skočio u more. Nastala je velika graja i veselje. Svi mornari nahrupiše

k ogradi, da gledaju nesretnog čovjeka, kako se bori s valovima. Hrabrog momka bacali su valovi tamo amo i sve više ga udaljivali od broda. Brod je sve više odmicao, a mornari se vraćali na svoj posao zadovoljno se smijući. Naš junak hrabro je odolijevao valovima, grčevito držeći u ruci nož, svoje jedino oružje za obranu. Iznenada je opazio na pučini nešto sivo, što se sve bliže njemu pri=micalo. Odmah je prepoznao ljutog i krvoločnog neprijatelja — morskog psa. Stisnuo je u ruci nož još grčevitije i čekao navalu. Morski pas pojuri prema njemu svom snagom, ali ga dočeka spremni protivnik. Nastala je ogorčena borba na život i smrt. Činilo se, da je mladi junak već izgubljen; ali je odmah zatim izmaknuo iz opasnog dohvata i nastavio borbu. Konačno u jednom zgodnom trenutku dohvati mladi junak svog neprijatelja nožem i raspori ga. Borba ga je iscrpla, valovi su ga umorna i malaksala bacali tamo amo, a on je imao još toliko snage, da se drži na vodi. Tek nakon dugog plivanja i borbe s valovima našao ga je neki brodić, koji je slučajno onuda prolazio. Kad se je oporavio, pošao je opet u potragu za onim zločincima. Konačno svršava film njegovom pobjedom: sve ih je pohvatao i predao zakonu.

Priznajte i sami, mali naši čitaoci, da bi ovako čudan film, u kojemu se događaju ovakve američke pusto=

lovine, i vas zanio i prikovao uz stolac. Naši dječaci gledali su ga prvi put, pa su odlučili, da će ostati i na drugoj predstavi. Slatkiša i čokolade imali su dosta, pa zašto da ne vide dvije predstave! Kad je svršila druga predstava, odlučili su gledati i treću, pa i četvrtu. Negdje pri kraju četvrte predstave moglo je biti već blizu jedanaest sati u noći.

Upravo je tekla najstrašnija borba mladog junaka s morskim psom, kad Vladimir i Eduard osjetiše, kako ih netko vuče za uho. Podigoše oči gore i opaziše strogo i zabrinuto lice svoga oca. Odmah se pokorno digoše i šutke izađoše na ulicu. Išli su ispred oca pognutih glava, sluteći, da kod kuće ne će dobiti kolača, već možda nešto drugo . . .

Prošlo je tek nekoliko dana poslije ovog kobnog odlaska u kino. Bio je lijep sunčani dan. Roditelji naših dječaka bili su kod kuće zabavljeni svojim poslom, a dječaci su otišli preko ceste na travu, koja je rasla uz obalu potoka, koji je tekao s onu stranu puta ispred njihove kuće. Potok je bio veoma dubok, a voda muljevita i masna od ulja, jer je blizu bila neka tvornica. Naši dječaci legli su na travu i pričali o svemu i svačemu. Razgovarali su o školi, o svojim drugovima i o raznim pustolovinama, koje su doživjeli ovdje u Americi.

Kad su se već umorili razgovorom, predloži Eduard, da se koturaju po travi. Vladimir odmah prihvati prijedlog, pa je smjesta počelo koturanje po svježoj travi. Vi znate, da je to veoma ugodna zabava, koju često plate hlačice, a još češće lakti na kaputićima. Mali Vladimir zatvorio oči, da mu koturanje bude još ugodnije. Za malo vremena čuo je Eduard neki pljusak. Kad je skočio na noge, vidio je, da Vladimira nema na travi. Sav izvan sebe pogledao je u potok i opazio na njegovoj površini sitne mjehuriće. Bilo mu je odmah jasno, da je Vladimir pao u vodu.

Počeo je vikati i dozivati majku. Majka, koja je u taj čas slučajno prišla k prozoru, čuje viku i dotrči preko ceste. Eduard je šutio prestrašen. Samo je majci pokazivao mjesto, gdje je pao Vladimir. Ona nije ni časka časila, već je skočila u vodu i zaronila na označeno mjesto. Uto je dotrčao i otac. Otac i Eduard stajali su na obali kao okamenjeni. Za nekoliko trenutaka izronila je majka držeći Vladimira za kosu. Već se međutim skupilo mnoštvo svijeta. Nekoliko muškaraca zajedno sa ocem naših dječaka potrčalo je k obali, te pomogoše majci i Vladimiru, da izađu na kopno. Brzo ih ogrnuše i odvedoše kući.

Vladimir je bio sav blatan od mulja, ali nije izgledao nimalo prestrašen. Eduard je grlio bracu, sretan, što ga ima opet živa, a majka je hvalila Eduarda, što je spasio brata svojom vikom. Vrlo brzo svi su opet bili veseli i gledali da zaborave ovu opasnu nezgodu.

Istog dana odvede otac dječake u kino, da se oslobode pretrpljenog straha.

15.

U STARI KRAJ: U HRVATSKU!

Sve se je više približavao konac školske godine. Naši dječaci veselili su se raspustu. Čitava dva mjeseca ništa ne raditi, samo igrati se, kupati se i odmarati, to je san svakog malog đaka. A oni su odmor i zaslužili, jer su u školi bili prvi đaci.

Jednog jutra došli su u školu malo ranije, da se porazgovore sa drugovima, jer je u vrijeme obuke vladala uzorna tišina, pa kod učenja nije bilo prilike za šale i razgovor. Tako su proveli desetak časaka (minuta)u obijesnim šalama, dok se nije oglasilo zvono za početak obuke. Toga dana ušla je učiteljica u razred osobito vedra. Čim je sjela za stol, gledala je po razredu, neprestano se smješkajući. Čas bi gledala u ovu, čas opet u onu klupu, u kojoj su sjedili

Vladimir i Eduard. Čitav je razred gorio od radoznalosti. Svi kao da su se očima pitali: — Što se je to dogodilo? — Učiteljica je opazila njihove radoznale poglede, pa da prekine tu mučnu znatiželju, ustala je i rekla:

— Znam, da se čudite, što vas danas tako dugo motrim i neprestano nešto zapisujem. Sada ću vam otkriti tu veliku tajnu. Naša škola priređuje za konac školske godine predstavu. Pronašli smo jedan lijep igrokaz, a meni je povjereno, da izaberem glumce. Ujedno ću vam i odati glavne junake ovog komada.

Svi su đaci uperili oči prema stolu i nestrpljivo čekali, da čuju ovu važnu izjavu. Učiteljica je još časak sa smiješkom gledala svoje đake, zatim je progovorila svečanim glasom:

— U tom komadu imade mnogo glumaca, pa će mnogi od vas dobiti lijepu ulogu. Dvije glavne uloge povjerene su vašim drugovima iz ovoga razreda Vladimiru i Eduardu. Slažete li se?

Čitav razred viknuo je oduševljeno:

— Slažemo se! Živjeli Vladimir i Eduard!

Možete zamisliti, šta su osjećali naši dječaci. U lice im je udarila krv od uzbuđenja i ponosa. Sve oči u razredu bile su uprte u njih. Bio je to velik uspjeh i priznanje, koje su oni i zaslužili.

Poslije škole otrčaše radosno kući, ne sluteći, da se kod kuće njihovi roditelji već dugo spremaju za povratak u stari kraj, i da se je već približio dan odlaska.

Uletjeli su u sobu veselo kličući i na dušak ispričali roditeljima, kakve su uloge dobili. Otac ih je zadovoljno slušao. Pustio ih je, da se napričaju, a tada je rekao:

— Veoma me veseli vaš uspjeh u školi, ali mi odlazimo.

— Kuda?

— U drugi grad?— začudi se Eduard.

— Ne, sinko. Mi odlazimo kući.

— U Zagreb? — upita Vladimir.

— Da, djeco. Ne ću, da mi se izgubite u Americi. Ne ću, da mi budete ni Englezi ni Amerikanci. Hoću, da budete ono, što su bili vaši djedovi, Hrvati. Zato odlazimo u stari kraj.

— U našu domovinu! — nadoveže majka.

— Hura! — poviče Vladimir.

— Hura i za mene! Vraćamo se kući! Živila Hrvatska! — klicao je Eduard.

— A vaše uloge? — začudi se otac.

— Ne trebaju nam, kad odlazimo u naš Zagreb.

Prošlo je nekoliko dana u pripremama za odlazak. Došao je i dan, kad su se naši dječaci oprostili sa

školom, učiteljicom i drugovima. Bilo je suza i zagrljaja, ali je ipak veselje naših malih junaka i pustolova ostalo nepomućeno, jer ih je ispunjavao samo

jedan osjećaj veselja, misao na povratak u domovinu.

Pošli su na put. Istim putem od Detroita do New Yorka, a zatim već poznatim putem od New Yorka do Trsta, pa od Trsta do Zagreba. Kad su ugledali prve kuće u Zagrebu, kliktali su i grlili majku od radosti, što se opet nalaze u rodnom gradu.

K o n a c.

SADRŽAJ

KNJIGE I. KOLA

OMLADINSKE KNJIŽNICE MATICE HRVATSKE

Svezak 1. RUDOLF HORVAT: NA BEDEMIMA STARE HRVATSKE.
Povijesne pripovijesti iz XVI. vijeka.

Svezak 2. ZLATA PERLIĆ: UNUK MIJE CRNIĆA.
Pripovijest iz slavonskog sela.

Svezak 3. E. i B. ŠPOLJAR: MI PUTUJEMO.
Putopisna pripovijetka.

Svezak 4. MILUTIN MAYER: TATARI U HRVATSKOJ.
Povijesna pripovijest iz XIII. vijeka.
(U štampi).

Ostale dvije knjige I. kola izići će u najkraće vrijeme.

Knjige 1. i 4. preporučuju se kao opće štivo uz hrvatsku povijest zrelijim učenicima osnovnih, učenicima građanskih i nižim razredima srednjih škola.

Knjiga 2. preporučuje se za odgoj karaktera u seoskim i gradskim osnovnim školama, a napose gradskim školama za upoznavanje seoskog života.

Knjiga 3. je za osnovne škole, dopuna zemljopisnoj nastavi.

